

IV

(Informace)

INFORMACE ORGÁNŮ, INSTITUCÍ A JINÝCH SUBJEKTŮ EVROPSKÉ UNIE

Sdělení Komise o přístupu k právní ochraně v oblasti životního prostředí

(2017/C 275/01)

OBSAH

	<i>Strana</i>
A. ÚVOD: PŘÍSTUP K PRÁVNÍ OCHRANĚ V RÁMCI PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ EU V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	2
B. PRÁVNÍ SOUVISLOSTI: VNITROSTÁTNÍ SOUDY A PRÁVNÍ PŘEDPISY EU V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	4
C. ZARUČENÍ PŘÍSTUPU K PRÁVNÍ OCHRANĚ V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	6
1. VEŘEJNÉ ZÁJMY, POVINNOSTI A PRÁVA, KTERÉ MAJÍ VÝZNAM PRO VÝKON SOUDNÍ OCHRANY	6
1.1 Úvod	6
1.2 Veřejné zájmy, povinnosti a práva	6
1.3 Zajišťování aktivní role veřejnosti, zajišťování práv a dodržování povinností	7
2. AKTIVNÍ LEGITIMACE	11
2.1 Úvod	11
2.2 Žádosti o informace o životním prostředí a nárok na obdržení informací	11
2.3 Specifické činnosti, které podléhají požadavkům účasti veřejnosti	12
2.4 Žádosti o opatření podle pravidel týkajících se odpovědnosti za životní prostředí	16
2.5 Jiné předměty, jako např. prováděcí vnitrostátní předpisy, obecné regulační akty, plány a programy a odchylky	16
3. ROZSAH SOUDNÍHO PŘEZKUMU	19
3.1 Úvod	19
3.2 Možné důvody soudního přezkumu	20
3.3 Míra kontroly/standard přezkumu	22
4. ÚČINNÉ PROSTŘEDKY NÁPRAVY	27
4.1 Úvod	27
4.2 Prostředky nápravy v případě menších procesních vad	27
4.3 Pozastavení a zrušení protiprávních rozhodnutí nebo aktů nebo jejich prohlášení za neplatné, včetně nepoužití právních předpisů a regulačních aktů	28
4.4 Pokyny vyžadující přijetí opomenutých opatření	29

4.5	Náprava protiprávní škody způsobené protiprávním rozhodnutím, aktem nebo opomenutím	29
4.6	Předběžná opatření	30
5.	NÁKLADY	31
5.1	Úvod	31
5.2	Kritéria pro posouzení toho, zda jsou náklady neúměrně vysoké	32
5.3	Právní pomoc	34
6.	LHŮTY, VČASNOST A ÚČINNOST POSTUPŮ	34
7.	PRAKTICKÉ INFORMACE	35
D.	ZÁVĚR	36
	PŘÍLOHA I	37
	PŘÍLOHA II	38

A. ÚVOD: PŘÍSTUP K PRÁVNÍ OCHRANĚ V RÁMCI PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ EU V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

- Životní prostředí je naším systémem na podporu života a společným dědictvím. Jeho zachování, ochrana a zlepšování představují společnou evropskou hodnotu a právní předpisy EU v oblasti životního prostředí zavádějí společný rámec povinností pro orgány veřejné správy a práva pro veřejnost.
- Nedávno přijaté sdělení Komise nazvané „Lepší výsledky díky lepšímu uplatňování“⁽¹⁾ zdůrazňuje, že jsou-li na vnitrostátní úrovni postiženy povinnosti nebo práva zakotvené v právních předpisech EU, musí zde v souladu se zásadou účinné soudní ochrany, která je stanovena ve Smlouvách o EU, a s požadavky zakotvenými v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie existovat přístup k vnitrostátním soudům.
- Právní předpisy EU uznávají, že v oblasti životního prostředí musí přístup k právní ochraně odrážet veřejné zájmy, kterých se tato oblast týká.
- Aarhuská úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí⁽²⁾ (dále jen „Aarhuská úmluva“) stanoví, že v určitých případech mohou fyzické a právnické osoby (jako např. nevládní organizace, dále jen „NGO“) zahájit řízení u soudu nebo u jiných nestranných orgánů s cílem umožnit přezkoumání aktů nebo opomenutí ze strany soukromých nebo veřejných subjektů⁽³⁾. Toto bylo ratifikováno všemi členskými státy i EU⁽⁴⁾.
- Zajištění toho, že jednotlivci a nevládní organizace mají přístup k právní ochraně podle této úmluvy, představuje kromě splnění mezinárodního závazku také důležitý prostředek, jak zlepšit provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí členskými státy, aniž by byl nutný zásah Komise.
- Narizení o Aarhuské úmluvě (č. 1367/2006) se týká použití Aarhuské úmluvy na orgány a instituce EU. V případě členských států některé sekundární právní předpisy EU obsahují výslovná ustanovení o přístupu k právní ochraně, která odráží ustanovení úmluvy⁽⁵⁾.
- Stávající právní ustanovení týkající se přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí v členských státech, která jsou mimo oblast působnosti harmonizovaných sekundárních právních předpisů EU, se značně liší⁽⁶⁾. Soudní dvůr Evropské unie zároveň vydal významná rozhodnutí, která objasňují požadavky EU týkající se přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí, a to jak v souvislosti s harmonizovanými sekundárními právními předpisy, tak i mimo ně. Výsledkem je rozsáhlý a cenný soubor judikatury Soudního dvora Evropské unie, který se dotýká všech aspektů daného předmětu.

⁽¹⁾ C(2016) 8600.

⁽²⁾ <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>.

⁽³⁾ Viz zejména čl. 9 odst. 2 a 3 Aarhuské úmluvy.

⁽⁴⁾ Rozhodnutí 2005/370/ES.

⁽⁵⁾ Například směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU).

⁽⁶⁾ <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/studies.htm>

8. V této souvislosti byla zjištěna řada problémů:

- Jednotlivci a nevládní organizace jsou nepříznivě ovlivněni překážkami v přístupu k vnitrostátním soudům. Tím lze vysvětlit, proč různé vnitrostátní soudy Soudnímu dvoru Evropské unie předložily řadu předběžných otázek, v nichž se snaží objasnit, zda by měl být přístup poskytnut a za jakých podmínek. Veřejnost je ovlivněna spíše nepřímo, a to v situacích, kdy neúčinný přístup k právní ochraně přispívá k nedostatkům při provádění, např. nezdravá míra znečištění ovzduší, k níž došlo v důsledku správní nečinnosti.
- Veřejné správy a vnitrostátní soudy čelí zátěži způsobené soudními spory týkajícími se otázek souvisejících s přístupem k právní ochraně. Zajištění větší srozumitelnosti za pomoci stávající judikatury Soudního dvora Evropské unie by mělo přispět k účinné veřejné správě, jakož i k výkonu spravedlnosti.
- Podniky jsou negativně ovlivňovány prodlevami při správním rozhodování souvisejícím s vleklými soudními spory, které vznikly kvůli nejasným pravidlům ohledně přístupu k právní ochraně, například ohledně práv podat žalobu a ohledně rozsahu soudního přezkumu. Vnitrostátní soudy ve stále větší míře vyplňují mezery ve vnitrostátním procesním právu, zejména v oblasti aktivní legitimace, ale jelikož se jejich rozhodnutí týkají konkrétních případů, nemohou poskytnout veškerou jasnost a předvídatelnost nezbytnou pro přijímání investičních rozhodnutí.

Časové rozvržení a jasný právní rámec jsou důležité zejména pro malé a střední podniky, které si nemohou dovolit zbytečně dlouhé schvalovací procesy a nejistotu ohledně rizik a rozsahu soudních sporů. Podniky mohou rovněž trpět v situacích, kdy neúčinný přístup k právní ochraně přispívá k tomu, že jim není poskytnuto čisté životní prostředí, na kterém řada z nich závisí, nebo k tomu, že vláda neprovádí investice, které by byly dobré pro zelenou ekonomiku.

9. Po zvážení několika možností Komise rozhodla, že nejvhodnějším a nejúčinnějším prostředkem k řešení těchto problémů bude interpretační sdělení o přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (tj. toto sdělení). Pokud se shromáždí veškerá podstatná existující judikatura Soudního dvora Evropské unie a pečlivě se z ní vyvodí závěry, následujícím subjektům se tím poskytne významné objasnění a referenční zdroj: vnitrostátním správám, které jsou odpovědné za zajišťování správného uplatňování právních předpisů EU v oblasti životního prostředí; vnitrostátním soudům, které zaručují dodržování právních předpisů EU a které jsou příslušné k tomu, aby se obracely na Soudní dvůr Evropské unie s otázkami ohledně platnosti a výkladu právních předpisů EU; veřejnosti, zejména jednotlivcům a nevládním organizacím, které se zabývají životním prostředím, zastávajícím úlohu obhájců veřejného zájmu; a hospodářským subjektům, které sdílejí zájem na tom, aby bylo použítí práva předvídatelné. Snadný postup přijímání by Komisi pomohl v krátké době předložit účinnou iniciativu.

10. Možnost pokračovat jako doposud a spoléhat se jen na to, že se vyvine judikatura Soudního dvora Evropské unie, nebyla vzhledem k identifikovaným potřebám považována za vhodnou. Možnost přijmout legislativu ve formě zvláštního právního nástroje o přístupu k právní ochraně rovněž nebyla dále zvažována, a to vzhledem ke zkušenosti s návrhem Komise z roku 2003 ⁽⁷⁾, který zůstal v Radě více než deset let, aniž by byla nalezena dohoda nebo aniž by existovaly vyhlídky na její dosažení ⁽⁸⁾. A konečně, přístup přijímání legislativy v jednotlivých odvětvích zaměřený na přidávání ustanovení o přístupu k právní ochraně v oblastech, ve kterých byly zjištěny konkrétní problémy (např. příroda, voda, odpad a ovzduší), by v krátké době nepomohl a v každém případě se zdá, že normotvůrci EU v současné době nejsou tomuto řešení nakloněni ⁽⁹⁾.

11. Toto sdělení je založeno na ustanoveních právních předpisů EU, včetně Listiny základních práv, a na judikatuře Soudního dvora Evropské unie. Zabývá se tím, jak může veřejnost napadnout rozhodnutí, akty nebo opomenutí ze strany veřejných orgánů před soudem nebo obdobným subjektem, pokrývá aktivní legitimaci, míru kontroly a účinné prostředky nápravy, které by měly být poskytovány vnitrostátním soudcem, jakož i několik dalších záruk. Přitom sdělení poskytuje jasnou představu o tom, co je třeba pro splnění těchto požadavků učinit na vnitrostátní úrovni.

⁽⁷⁾ KOM(2003) 624 v konečném znění.

⁽⁸⁾ Komise proto návrh v roce 2014 stáhla, viz Stažení bezpředmětných návrhů Komise (Úř. věst. C 153, 21.5.2014, s. 3).

⁽⁹⁾ Při jednáních o směrnici (EU) 2016/2284 o národních emisních stropcích Rada a Evropský parlament zvažovaly zahrnout ustanovení o přístupu k právní ochraně, ale rozhodly se omezit zmínku o přístupu k právní ochraně na bod odůvodnění.

12. V případě, že členské státy musí přijmout opatření pro zajištění souladu, dostane se jim pomoci při provádění nezbytných změn, a to včetně výměn podle nedávno přijatého přezkumu provádění v oblasti životního prostředí (*Environmental Implementation Review*, „EIR“) ⁽¹⁰⁾. Dne 6. února 2017 Komise zveřejnila vůbec první komplexní přehled toho, jak jsou politiky a právní předpisy EU v oblasti životního prostředí uplatňovány v praxi. Z tohoto přehledu vyplývá, že politiky a právní předpisy v oblasti životního prostředí fungují, existují však velké nedostatky v tom, jak jsou v Evropě uváděny do praxe. Nejnaléhavější nedostatky v provádění v členských státech EU byly zjištěny v oblastech politiky týkajících se nakládání s odpadem, přírody a biologické rozmanitosti, kvality ovzduší a kvality vody a vodohospodářství. Sdělení EIR a 28 zpráv z jednotlivých zemí připravily podmínky pro pozitivní a konstruktivní přístup ke zlepšení provádění právních předpisů EU a toto sdělení představuje důležitý doplněk k této snaze.
13. V případě nesouladu se stávajícími právními požadavky podle *acquis* EU bude Komise rovněž nadále využívat řízení o nesplnění povinnosti, aby tak zajistila jejich plnění.
14. Sdělení se zaměřuje na životní prostředí, zapadá ale také do širší činnosti Komise týkající se přístupu k právní ochraně, zejména do srovnávacího přehledu EU o soudnictví, a uplatňování Listiny základních práv a postupu EU pro posílení právního státu ⁽¹¹⁾. Účinné systémy soudnictví hrají zásadní roli při dodržování zásad právního státu a základních hodnot Evropské unie, jakož i při zajišťování účinného uplatňování právních předpisů EU a vzájemné důvěry. Z tohoto důvodu je zlepšování účinnosti vnitrostátních systémů soudnictví jednou z priorit evropského semestru, ročního cyklu EU týkajícího se koordinace hospodářských politik. Srovnávací přehled EU o soudnictví pomáhá členským státům dosáhnout účinnějšího výkonu spravedlnosti, a to tím, že poskytuje srovnávací údaje o kvalitě, účinnosti a nezávislosti vnitrostátních systémů soudnictví ⁽¹²⁾. Komise ve svém sdělení z roku 2014 přijala nový postup pro řešení systémových ohrožení právního státu v jakémkoliv členském státě EU ⁽¹³⁾. Respekt k právnímu státu je předpokladem ochrany všech základních hodnot uvedených ve Smlouvách EU, včetně základních práv.
15. Rozsah sdělení je omezen na přístup k právní ochraně ve vztahu k rozhodnutím, aktům nebo opomenutím ze strany veřejných orgánů členských států. Sdělení se nezabývá soudními spory v oblasti životního prostředí mezi soukromými stranami ⁽¹⁴⁾. Netýká se ani soudního přezkumu aktů orgánů EU prostřednictvím Tribunálu, který je upraven nařízením o Aarhuské úmluvě (č. 1367/2006). Dále je třeba uvést, že ačkoliv toto sdělení je úzce spojeno s judikaturou Soudního dvora Evropské unie, konečný výklad může poskytnout pouze samotný Soudní dvůr Evropské unie.
16. V těchto mezích sdělení přispěje k lepšímu provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí v členských státech, a to vyjasněním toho, jak se může veřejnost dovolávat u vnitrostátních soudů, které často mají lepší předpoklady k nalezení vhodných řešení, jelikož mají blíže k faktům a jejich souvislostem. Toto sdělení tak rovněž přispěje k dodržování zásad právního státu, což je základní hodnota právního řádu EU.

B. PRÁVNÍ SOUVISLOSTI: VNITROSTÁTNÍ SOUDY A PRÁVNÍ PŘEDPISY EU V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

17. Vnitrostátní soudy jsou „obecnými soudy“ pro provádění právních předpisů EU v rámci právních systémů členských států ⁽¹⁵⁾. Mají pravomoci přezkoumat rozhodnutí, která jsou neslučitelná s právními předpisy EU, a nařídit finanční náhradu vzniklých škod ⁽¹⁶⁾.
18. Přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí je součástí právních předpisů EU v oblasti životního prostředí a vychází ze základních zásad právních předpisů EU, které se odrážejí v ustanoveních Smluv EU, v Aarhuské úmluvě a v sekundárních právních předpisech tak, jak byly vyloženy v judikatuře Soudního dvora Evropské unie.

⁽¹⁰⁾ http://ec.europa.eu/environment/eir/country-reports/index_en.htm

⁽¹¹⁾ COM(2014) 158 final.

⁽¹²⁾ V roce 2008 Komise rovněž zahájila program na odbornou přípravu soudců zaměřený na právní předpisy EU v oblasti životního prostředí. Vnitrostátní soudci a vzdělávací zařízení mohou prostřednictvím vzdělávacích modulů dostupných on-line získat aktuální a přesné informace o různých tématech týkajících se právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, jako je například přístup k právní ochraně, odpovědnost za životní prostředí, voda a odpad.

⁽¹³⁾ COM(2014) 158 final.

⁽¹⁴⁾ Touto problematikou se zabývá doporučení Komise ohledně kolektivní právní ochrany (2013/396/EU).

⁽¹⁵⁾ Posudek 1/09, *Vytvoření jednotného systému řešení sporů týkajících se patentů*, EU:C:2011:123, důvod 80.

⁽¹⁶⁾ C(2016) 8600, s. 4.

19. Právní předpisy EU v oblasti životního prostředí zahrnují právní předpisy EU, které přispívají ke sledování následujících cílů politiky EU týkající se životního prostředí⁽¹⁷⁾, stanovených v článku 191 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU):
- zachování, ochrana a zlepšování kvality životního prostředí, ochrana lidského zdraví,
 - uvážlivé a racionální využívání přírodních zdrojů, a
 - podpora opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního prostředí, a zejména boje proti změně klimatu.
20. Tyto právní předpisy stanovují široké spektrum povinností, které musí příslušné veřejné orgány v členských státech splnit, a jsou relevantní pro významné kategorie rozhodnutí, aktů a opomenutí spadajících do jejich působnosti.
21. Při zdůraznění toho, že právní předpisy EU představují oddělený a autonomní právní řád, Soudní dvůr Evropské unie potvrdil a vypracoval obecné zásady, jako např. zásady rovnocennosti a efektivity⁽¹⁸⁾, aby ho mohl definovat a podpořit, přičemž uznal procesní autonomii členských států⁽¹⁹⁾, tj. pravomoc stanovit si vlastní podrobné procesní požadavky.
22. Zásady právního státu zahrnují účinnou soudní ochranu práv přiznaných právními předpisy EU. Tato skutečnost se odráží v primárním právu EU. Ustanovení čl. 19 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii (SEU) stanoví, že „členské státy stanoví prostředky nezbytné k zajištění účinné právní ochrany v oblastech pokrytých právem Unie“. Mimoto jsou členské státy při provádění právních předpisů EU vázány článkem 47 Listiny základních práv, jehož první odstavec zakotvuje právo na účinnou právní ochranu a stanoví, že „každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem“. Je nutno připomenout, že čl. 19 odst. 1 SEU a článek 47 Listiny se použijí pouze v oblasti právních předpisů EU. Článek 47 Listiny odpovídá článkům 6 a 13 Evropské úmluvy o lidských právech (EÚLP), které zakotvují právo na spravedlivé řízení a právo na účinný právní prostředek nápravy.
23. Účinná soudní ochrana úzce souvisí s jednotným výkladem právních předpisů EU Soudním dvorem Evropské unie a s možností – a někdy požadavkem –, aby vnitrostátní soudy Soudnímu dvoru Evropské unie předkládaly otázky týkající se platnosti a výkladu aktů orgánů a institucí EU formou předběžné otázky podle článku 267 SFEU. Úloha článku 267 může být zpochybněna, pokud je přístup k vnitrostátním soudům buď nemožný, nebo nadměrně ztížený.
24. Aarhuská úmluva je od své ratifikace EU a svého vstupu v platnost nedílnou součástí právního řádu EU a je pro členské státy závazná podle podmínek čl. 216 odst. 2 SFEU⁽²⁰⁾. V rámci tohoto právního řádu má tedy Soudní dvůr Evropské unie v zásadě pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se jejího výkladu⁽²¹⁾.
25. Cílem Úmluvy je „přispět k ochraně práva každého příslušníka současné generace i generací budoucích na život v prostředí příznivém pro jeho zdraví a životní pohodu“⁽²²⁾. Za tímto účelem úmluva zavazuje smluvní strany k zaručení tří širokých skupin práv pro občany a jejich sdružení, konkrétně práv na přístup k environmentálním informacím, práv podílet se na rozhodování o otázkách životního prostředí a práv na přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí.
26. Přístup k právní ochraně je řešen v článku 9 Úmluvy. Struktura tohoto ustanovení odráží tři výše uvedené „pilíře“ Úmluvy a zdůrazňuje, že práva na přístup k právní ochraně hrají ve vztahu k ostatním právům pomocnou úlohu a podporují je⁽²³⁾. Průvodce použitím Aarhuské úmluvy⁽²⁴⁾ zveřejněný sekretariátem Aarhuské úmluvy poskytuje další pokyny pro smluvní strany týkající se výkladu a uplatňování požadavků Úmluvy, ačkoliv je třeba mít na paměti, že „Průvodce není právně závazný a nemá normativní obsah, který je přiznán ustanovením Aarhuské úmluvy“⁽²⁵⁾.

⁽¹⁷⁾ Viz článek 37 Listiny základních práv.

⁽¹⁸⁾ Viz např. věc C-115/09 *Bund für Umwelt und Naturschutz*, bod 43, a věc C-570/13 *Gruber*, bod 37.

⁽¹⁹⁾ Věc C-416/10 *Križan*, bod 106.

⁽²⁰⁾ Věc C-243/15 *Lesoochranské zoskupenie VLK II (LZ II)*, bod 45.

⁽²¹⁾ Viz C-240/09 *Lesoochranské zoskupenie VLK I (LZ I)*, bod 30, o výkladu čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy.

⁽²²⁾ Článek 1, Aarhuská úmluva.

⁽²³⁾ Ustanovení čl. 9 odst. 1 odkazuje na samostatné právo přístupu k informacím, čl. 9 odst. 2 se týká práv podílet se na postupech rozhodování o specifických činnostech, čl. 9 odst. 3 pokrývá akty a opomenutí, které obecně porušují právní předpisy v oblasti životního prostředí, čl. 9 odst. 4 se zabývá nápravou a včasností a náklady na postupy v předcházejících odstavcích.

⁽²⁴⁾ Aarhuská úmluva: Průvodce použitím, druhé vydání 2014.

http://www.unece.org/env/pp/implementation_guide.html

⁽²⁵⁾ Viz věc C-182/10 *Solvay a další*, bod 27.

27. Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že přísluší vnitrostátnímu soudu, aby s cílem zajistit účinnou soudní ochranu v oblastech, na které se vztahuje právo Unie týkající se životního prostředí, vyložil vnitrostátní právo takovým způsobem, který bude v co největším možném rozsahu v souladu s cíli, které jsou stanoveny v Aarhuské úmluvě ⁽²⁶⁾.
28. EU přijala právní předpisy v oblasti životního prostředí obsahující požadavky výslovného přístupu k právní ochraně ⁽²⁷⁾.
29. Rozsáhlý soubor judikatury Soudního dvora Evropské unie, který vznikl v souvislosti s přístupem k právní ochraně v záležitostech životního prostředí, je v prvé řadě výsledkem předběžných otázek od vnitrostátních soudů podle článku 267 SFEU. Významný počet těchto otázek se týká ustanovení o přístupu k právní ochraně, která se nacházejí v sekundárních právních předpisech. Existují rovněž případy, které zdůrazňují význam obecných zásad právních předpisů EU – zejména zásady efektivity ⁽²⁸⁾.
30. Výše uvedené představuje široký rámec pro přístup EU k právní ochraně v záležitostech životního prostředí v rámci členských států. Ačkoliv tento rámec byl ustanoven na úrovni EU, praktického uplatnění a významu nabývá na úrovni členských států, a zejména na úrovni vnitrostátních soudů.

C. ZARUČENÍ PŘÍSTUPU K PRÁVNÍ OCHRANĚ V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

1. VEŘEJNÉ ZÁJMY, POVINNOSTI A PRÁVA, KTERÉ MAJÍ VÝZNAM PRO VÝKON SOUDNÍ OCHRANY

1.1 Úvod

Účelem přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí je umožnit jednotlivcům a jejich sdružením vykonávat práva, která jim byla přiznána právními předpisy EU v oblasti životního prostředí. Přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí rovněž pomáhá zajistit, že je dosaženo cílů a povinností stanovených právními předpisy EU v oblasti životního prostředí.

31. Přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí představuje podle práva EU soubor podpůrných práv, který slouží dvěma účelům. Umožňuje jednotlivcům a jejich sdružením vykonávat práva, která jim byla přiznána právními předpisy EU, a pomáhá zajistit, že je dosaženo cílů a povinností stanovených právními předpisy EU v oblasti životního prostředí ⁽²⁹⁾.

1.2 Veřejné zájmy, povinnosti a práva

Cílem právních předpisů EU v oblasti životního prostředí je zajistit obecné veřejné zájmy, jako např. čisté ovzduší, bezpečné a dostatečné zdroje vody a zdravou biologickou rozmanitost. Aktivní zapojení veřejnosti je souběžným veřejným zájmem v oblasti životního prostředí, který tyto zájmy podporuje.

32. Při vydávání právních předpisů na zachování, ochranu a zlepšování kvality životního prostředí vydávali normotvůrci EU převážně právní předpisy ve prospěch obecných veřejných zájmů, jako jsou např. čisté ovzduší, bezpečné a dostatečné zdroje vody, zdravá biologická rozmanitost a zamezení odpadů. Tyto zájmy představují obecné veřejné zájmy, jelikož na nich závisí společenský blahobyt.

⁽²⁶⁾ Viz věc C-240/09 *LZ I*, bod 50. Tento rozsudek byl v souvislosti s čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy.

⁽²⁷⁾ Ustanovení čl. 6 odst. 2 směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí (2003/4/ES), článek 13 směrnice o odpovědnosti za životní prostředí (2004/35/ES), článek 25 směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU), článek 11 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a článek 23 směrnice Seveso III (2012/18/EU). Viz také bod odůvodnění 27 směrnice o národních emisních stropích (2016/2284), který výslovně odkazuje na judikaturu Soudního dvora Evropské unie týkající se přístupu k právní ochraně.

⁽²⁸⁾ Určité objasnění ohledně přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí rovněž vyplývá z přímých opatření prováděných Evropskou komisí podle článku 258 SFEU za účelem řešení problémů při provádění směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU). Viz např. věc C-427/07 *Komise v. Irsko* a věc C-530/11 *Komise v. Spojené království*.

⁽²⁹⁾ Věc C-71/14 *East Sussex*, bod 52, a věc C-72/95 *Kraaijeveld*, bod 56.

33. Opatření, která normotvůrci EU za účelem zajištění těchto obecných veřejných zájmů zavedli, zahrnují následující:

- závazné cíle environmentální kvality a povinnosti, které musí členské státy dodržovat ⁽³⁰⁾,
- povinnosti členských států monitorovat stav životního prostředí ⁽³¹⁾,
- požadavky, aby veřejné orgány připravily plány a programy na snížení znečištění a odpadů ⁽³²⁾,
- požadavky, že určité činnosti by se měly uskutečňovat pouze poté, co nejprve obdržely povolení nebo souhlas od orgánu veřejné správy ⁽³³⁾, a
- požadavky, že než je udělen souhlas pro určité druhy plánů a projektů, mělo by být vypracováno posouzení vlivu na životní prostředí ⁽³⁴⁾.

Tato opatření je třeba na úrovni členských států doplnit prováděcími vnitrostátními právními předpisy a obecnými regulačními akty a také jednotlivými rozhodnutími a akty veřejných orgánů.

34. Prostřednictvím řady kroků prováděných od osmdesátých let 20. století EU rovněž zavedla opatření pomáhající uznat pomocný veřejný zájem v podobě aktivního zapojení veřejnosti do těchto opatření ⁽³⁵⁾. Soudní dvůr Evropské unie vzal na vědomí souvislost mezi přístupem k právní ochraně v záležitostech životního prostředí a „*vůli zákonodárce Unie zachovávat, chránit a zlepšovat kvalitu životního prostředí a vést veřejnost k tomu, aby v tomto ohledu hrála aktivní roli*“ ⁽³⁶⁾.

1.3 Zajišťování aktivní role veřejnosti, zajišťování práv a dodržování povinností

Veřejné a další zájmy stanovené v právních předpisech EU v oblasti životního prostředí a související povinnosti uložené veřejným orgánům dávají vzniknout procesním a hmotným právům pro jednotlivce a jejich sdružení. Tato práva musí být chráněna vnitrostátními soudy.

35. Soudní dvůr Evropské unie uznal, že výše uvedené veřejné zájmy a povinnosti uložené veřejným orgánům dávají vzniknout právům pro jednotlivce a jejich sdružení, která mají být chráněna vnitrostátními soudy. Tato práva jsou ze své povahy jak procesní, tak hmotná. Několik procesních a hmotných práv může být zapojeno zároveň, například pokud rozhodnutí, akt nebo opomenutí ze strany orgánu veřejné správy zahrnuje otázky účasti veřejnosti, jakož i splnění hmotných povinností ochrany životního prostředí.

36. Ve věci LZ II Soudní dvůr Evropské unie v souvislosti se směrnicí o stanovištích (92/43/EHS) rozhodl, že „*(b) bylo by přítom neslučitelné se závazným účinkem, který článek 288 SFEU přiznává směrnicí, v zásadě vyloučit, aby se dotčené osoby mohly dovolávat povinností, které ukládá*“ ⁽³⁷⁾.

⁽³⁰⁾ Patří mezi ně mezní hodnoty pro látky významně znečišťující ovzduší, jako jsou oxid siřičitý, částice a oxid dusičitý, podle článku 13 směrnice o kvalitě ovzduší (2008/50/ES), cíle dobré jakosti vody pro povrchové a podzemní vody podle článku 4 rámcové směrnice o vodě (2000/60/ES) a příznivý stav z hlediska ochrany široké škály druhů a typů přírodních stanovišť podle článku 2 směrnice o stanovištích (92/43/EHS).

⁽³¹⁾ Jako příklady lze uvést povinnosti monitorovat vody ke koupání podle článku 3 směrnice o vodách ke koupání (2006/7/ES) a posuzovat kvalitu ovzduší podle článků 5 až 11 směrnice o kvalitě ovzduší (2008/50/ES).

⁽³²⁾ Jako příklady lze uvést požadavky připravit plány povodí podle článku 13 rámcové směrnice o vodě (2000/60/ES), plány kvality ovzduší podle článků 23 a 24 směrnice o kvalitě ovzduší (2008/50/ES) a plány nakládání s odpady podle článku 28 rámcové směrnice o odpadech (2008/98/ES).

⁽³³⁾ Jako příklady lze uvést povinnosti mít povolení pro nakládání s odpadem podle článku 23 rámcové směrnice o odpadech (2008/98/ES), mít povolení podle článku 4 směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU) a obdržet souhlas podle čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích (92/43/EHS).

⁽³⁴⁾ Jako příklady lze uvést článek 3 směrnice o strategickém posuzování vlivů na životní prostředí (2001/42/ES) a článek 2 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU).

⁽³⁵⁾ Původní směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (85/337/EHS) požadovala, aby byla veřejnosti poskytnuta příležitost vyjádřit její stanovisko k informacím o životním prostředí poskytnutým tvůrci projektu s cílem je doplnit. Původní směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí (90/313/EHS) v bodech odůvodnění uváděla, že „*přístup k informacím o životním prostředí, které mají v držení orgány veřejné moci, může zároveň přispět k lepší ochraně životního prostředí*“. Tato ustanovení byla dále posílána přijetím Aarhuské úmluvy a několika sekundárních právních předpisů EU.

⁽³⁶⁾ Věc C-260/11 *Edwards a Pallikaropoulos*, bod 32.

⁽³⁷⁾ Věc C-243/15 LZ II, bod 44.

37. To zdůrazňuje, že odůvodnění pro přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí zahrnuje potřebu zajistit, že povinnosti vytvořené právními předpisy EU v oblasti životního prostředí jsou splněny. Podmínky pro to, aby bylo možné obrátit se ve věci na vnitrostátní soud, se však mohou lišit v závislosti na tom, kdo je považován za dotčený subjekt. V této souvislosti je třeba rozlišovat mezi nevládními organizacemi zabývajícími se životním prostředím a jednotlivci.

Nevládní organizace zabývající se životním prostředím hrají důležitou roli při zajišťování dodržování povinností stanovených právními předpisy EU v oblasti životního prostředí a požívají široké právo chránit životní prostředí, které musí vnitrostátní soudy dodržovat.

38. Zapojení veřejnosti je koncipováno tak, že má pokrývat nejen roli jednotlivců, ale také jejich sdružení⁽³⁸⁾. Judikatura Soudního dvora Evropské unie uznává, že sdružení zabývající se životním prostředím – „nevládní organizace zabývající se životním prostředím nebo environmentální NGO“ – hrají zásadní roli při zajišťování dodržování povinností podle právních předpisů EU v oblasti životního prostředí.

39. Ve věci LZ I (známé také pod názvem „Slovenští medvědi hnědí“) Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že „je tedy na předkládajícím soudu, aby vyložil procesní právo upravující podmínky, které je nutno splnit pro účely podání správního opravného prostředku nebo žaloby, způsobem, který v co největším možném rozsahu zohlední cíle čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy, jakož i cíl účinné soudní ochrany práv poskytnutých právem Unie, aby taková organizace na ochranu životního prostředí, jako je zoskupenie VLK, mohla soudně napadnout rozhodnutí vydané v rámci správního řízení, které by mohlo být v rozporu s právem Unie v oblasti životního prostředí.“⁽³⁹⁾

40. Rozsudek ve věci LZ I je třeba zmínit rovněž proto, že se týkal rozhodnutí orgánu veřejné správy povolit lov medvědů hnědých odchylně od ustanovení o ochraně druhů stanovených ve směrnici o stanovištích (92/43/EHS). Cílem ustanovení této směrnice o ochraně druhů není ochrana jednotlivců, ale ochrana životního prostředí, a to v obecném zájmu veřejnosti. Soudní dvůr Evropské unie tedy uznal, že žalující nevládní organizace zabývající se životním prostředím měla právo, které si v konkrétním případě, jakým je zajištění vymahatelnosti ustanovení směrnice o stanovištích (92/43/EHS), zaslouží soudní ochranu.

41. To je obzvláště důležité v oblasti ochrany přírody, jelikož v této oblasti může být obtížné tvrdit, že rozhodnutí, akty nebo opomenutí ze strany veřejných orgánů mohou ovlivnit konkrétní práva jednotlivců, jako např. práva týkající se lidského zdraví.

42. Pozice Soudního dvora Evropské unie ve věci LZ I je rovněž v souladu se sedmým, třináctým a osmáctým bodem odůvodnění Aarhuské úmluvy, které uznávají důležitou roli, kterou nevládní organizace zabývající se životním prostředím hrají při ochraně životního prostředí. Kromě toho rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci LZ I není ojedinělé. Je v souladu s dřívějším rozhodnutím ve věci *Janecek*, které stanoví, že právního předpisu EU v oblasti životního prostředí, jehož cílem je ochrana lidského zdraví, se mohou dovolávat jak právnické, tak i fyzické osoby⁽⁴⁰⁾.

43. Kromě práva nevládních organizací zabývajících se životním prostředím, které Soudní dvůr Evropské unie uznal ve věci LZ I a ve věci *Janecek*⁽⁴¹⁾, roli nevládních organizací zabývajících se životním prostředím uznává také několik legislativních aktů EU, a to tím, že pro ně stanoví aktivní legitimaci *de lege*, pokud jde o specifické činnosti vyžadující účast veřejnosti, jakož i o situace, při nichž dochází ke škodám na životním prostředí. Těmito situacemi se podrobněji zabývá oddíl C.2.

Právní předpisy EU v oblasti životního prostředí přiznávají jednotlivcům procesní a hmotná práva. Tato práva se týkají zejména požadavků na veřejné orgány, aby správně dodržovaly postup, jehož účelem je zapojit veřejnost, jakož i ustanovení týkající se lidského zdraví a majetku.

⁽³⁸⁾ Například definice „veřejnosti“ dle Aarhuské úmluvy zahrnuje sdružení, organizace nebo skupiny fyzických nebo právnických osob.

⁽³⁹⁾ Věc C-240/09 LZ I, bod 51.

⁽⁴⁰⁾ Věc C-237/07 *Janecek*, bod 39.

⁽⁴¹⁾ Věc C-237/07 *Janecek*, bod 39.

a) *Procesní práva*

44. „Veřejnost“ podle čl. 2 odst. 4 Aarhuské úmluvy rovněž zahrnuje jednotlivce, kteří také mají uznávanou roli při zachování, ochraně a zlepšování kvality životního prostředí. Právo dovolávat se před vnitrostátním soudem povinností uložených vnitrostátním orgánům právními předpisy EU v oblasti životního prostředí však může být vnitrostátním právem omezeno na okolnosti, za kterých lze prokázat dostatečný zájem nebo omezování či porušování práv⁽⁴²⁾. Přístup k vnitrostátnímu soudu tak může být omezen na uplatňování ustanovení, která nejenže ukládají povinnosti veřejným orgánům, ale také přiznávají práva jednotlivcům.
45. Procesní práva se obvykle týkají účasti veřejnosti. Zpravidla souvisí s praktickými opatřeními, prostřednictvím kterých orgán veřejné správy informuje veřejnost o navrhovaném rozhodnutí, přijímá podání, zohledňuje je a veřejně oznamuje svá rozhodnutí. Aarhuská úmluva předpokládá účast veřejnosti u:
- rozhodování o specifických činnostech⁽⁴³⁾,
 - plánů, programů a politik týkajících se životního prostředí⁽⁴⁴⁾ a
 - prováděcích předpisů a obecně použitelných právně závazných normativních nástrojů⁽⁴⁵⁾.
46. Výslovná ustanovení o účasti veřejnosti jsou obsažena především – avšak nikoliv výhradně – v následujících směrniciích EU týkajících se životního prostředí: ve směrnici o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU), směrnici o průmyslových emisích (2010/75/EU), směrnici o účasti veřejnosti (2003/35/ES) a směrnici o strategickém posuzování vlivů na životní prostředí (2001/42/ES). Na druhé straně Soudní dvůr Evropské unie požadavky povinné účasti veřejnosti podle čl. 6 odst. 1 písm. b) Aarhuské úmluvy vyložil ve věci *LZ II* široce a vykládal je ve spojení s čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích (92/43/EHS).
47. Kromě toho Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Kraaijeveld* konstatoval, že procesní práva slouží k tomu, aby zaručila účinné provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí: „Zejména v případech, kdy orgány Společenství členským státům směřují povinnost dodržovat konkrétní postup, by byl prospěšný účinek takového aktu oslaben, pokud by jednotlivcům byla odeprána možnost dovolávat se tohoto postupu před jejich vnitrostátními soudy“⁽⁴⁶⁾. Konkrétním postupem, na který se v dané věci odkazovalo, bylo provedení posouzení vlivu na životní prostředí, které zahrnovalo veřejnou konzultaci. Stejně odůvodnění platí pro jiná ustanovení právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, která vyžadují veřejnou konzultaci, jako např. ta nacházející se ve směrnici o strategickém posuzování vlivů na životní prostředí (2001/42/ES)⁽⁴⁷⁾.

b) *Hmotná práva*

48. Kromě procesních práv Soudní dvůr Evropské unie uznal, že určité sekundární právní předpisy EU v oblasti životního prostředí přiznávají hmotná práva jednotlivcům a jejich sdružením.
49. Ve věci *Janecek* Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že „ve všech případech, kdy by nedodržení opatření požadovaných směrniciemi, které se týkají kvality ovzduší a kvality pitné vody a které směřují k ochraně veřejného zdraví, mohlo ohrozit zdraví osob, mohou se tyto osoby dovolávat kogentních pravidel obsažených v uvedených směrniciích“⁽⁴⁸⁾.
50. Existují dva důvody, proč má hmotné právo uznané ve věci *Janecek* – tj. aby bylo zdraví jednotlivce chráněno prostřednictvím právních předpisů EU v oblasti životního prostředí – značný význam.

⁽⁴²⁾ Viz např. čl. 11 odst. 1 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí, 2011/92/EU, a čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy.

⁽⁴³⁾ Článek 6.

⁽⁴⁴⁾ Článek 7.

⁽⁴⁵⁾ Článek 8.

⁽⁴⁶⁾ Věc C-72/95 *Kraaijeveld*, bod 56.

⁽⁴⁷⁾ Věc C-41/11 *Inter-Environnement Wallonie*, bod 42.

⁽⁴⁸⁾ Věc C-237/07 *Janecek*, bod 38. Věci *Janecek* předcházela řada rozsudků, v nichž Soudní dvůr Evropské unie zdůraznil potřebu správného provádění směrnice o kvalitě ovzduší a směrnice o pitné vodě, aby se zajistilo, že oprávněné osoby se mohou seznámit se všemi svými právy, viz věc C-361/88 *Komise v. Německo*, bod 24, a věc C-59/89 *Komise v. Německo*, bod 13.

51. Zprvė samotný Soudní dvůr Evropské unie v následné věci *Stichting Natuur en Milieu* ⁽⁴⁹⁾ použil na právní předpisy o kvalitě ovzduší, které působí na širší úrovni, než je místní úroveň, stejné odůvodnění jako ve věci *Janecek*. To naznačuje, že na ochranu lidského zdraví by se nemělo pohlízet jako na záležitost omezenou na bezprostřední místní hrozby ⁽⁵⁰⁾.
52. Zadruhé právní předpisy EU v oblasti životního prostředí ochranu lidského zdraví v souladu s článkem 35 Listiny základních práv často zahrnují mezi své cíle ⁽⁵¹⁾. Lidské zdraví je výslovně uvedeno v některých nejdůležitějších právních předpisech EU v oblasti životního prostředí, jako např. v rámcové směrnici o odpadech (2008/98/ES) ⁽⁵²⁾, v rámcové směrnici o vodě (2000/60/ES) ⁽⁵³⁾ a ve směrnici (EU) 2016/2284 o národních emisních stropěch ⁽⁵⁴⁾. Odůvodnění ve věci *Janecek* tak může mít význam daleko přesahující právní předpisy týkající se kvality ovzduší a pitné vody.
53. K tomu, aby se mohl jednotlivec před soudem dovolávat právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, ho může opravňovat také možné porušení vlastnického práva a související majetková újma, které vyplývají z rozhodnutí, aktu nebo opomenutí ze strany orgánu veřejné správy.
54. Ve věci *Leth* Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že „*předcházení majetkovým újmám v rozsahu, v němž jsou přímými hospodářskými důsledky vlivů veřejného nebo soukromého záměru na životní prostředí, je pokryto cílem ochrany sledovaným směrnicí 85/337/ES [nyní směrnice 2011/92/EU]*“. ⁽⁵⁵⁾ Odůvodnění ve věci *Leth* se použije také na jiné právní předpisy EU v oblasti životního prostředí, jako např. na směrnici o strategickém posuzování vlivů na životní prostředí (2001/42/ES).
55. Právní předpisy EU v oblasti životního prostředí nestanoví obecné právo na zdravé a nepoškozené životní prostředí pro každého jednotlivce. Fyzická nebo právnická osoba však mohla získat právo využívat životní prostředí pro konkrétní hospodářskou nebo neziskovou činnost. Příkladem může být přidělení a nabytí oprávnění k lovu ryb ve stanovených vodách ⁽⁵⁶⁾. To může vést k potřebě napadnout jakékoliv rozhodnutí, akt nebo opomenutí, které má vliv na dané konkrétně přidělené právo využívat životní prostředí.
56. Toto je důležité zejména pro právní předpisy EU v oblasti vody a ochrany přírody. Rámcová směrnice o vodě (2000/60/ES), která je zastřešujícím nástrojem, pokud jde o vodu, v tomto ohledu definuje „*znečištění*“ z hlediska zanášení látek nebo tepla, které „*zhoršují či narušují hodnoty životního prostředí a další legitimní způsoby jeho užívání*“. Směrnice o ochraně volně žijících ptáků (2009/147/ES) i směrnice o stanovištích (92/43/EHS) odkazují na širokou škálu využití přírody, včetně rekreačních činností (jako např. lov), výzkumu a vzdělávání. U těchto různých využití lze snadno předpokládat, že do popředí se kromě zájmů mohou dostat také otázky týkající se práva.
57. V této souvislosti zbývající oddíly tohoto sdělení zkoumají přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí z několika různých hledisek:
- přesný základ a podmínky, na základě kterých mohou jednotlivci a nevládní organizace zabývající se životním prostředím očekávat, že získají aktivní legitimaci,
 - rozsah přezkumu, tj. důvody přezkumu a míra kontroly, které by se měly vztahovat na napadená rozhodnutí, akty nebo opomenutí,
 - účinné prostředky nápravy k řešení rozhodnutí, aktů nebo opomenutí, které byly shledány po právní stránce nesprávné,
 - náklady na soudní řízení a faktory, které je třeba zohlednit, aby se zabránilo tomu, že jsou neúměrně vysoké, a
 - včasnost postupů a potřeba poskytnout veřejnosti praktické informace.

⁽⁴⁹⁾ Spojené věci C-165/09 až C-167/09 *Stichting Natuur en Milieu*, bod 94.

⁽⁵⁰⁾ Věc *Janecek* se týkala místních opatření pro kvalitu ovzduší pro město Mnichov, zatímco věc *Stichting Natuur en Milieu* se týkala národních emisních stropů pro Nizozemsko.

⁽⁵¹⁾ Tento článek stanoví, že „při vymezování a provádění všech politik a činností Unie je zajištěn vysoký stupeň ochrany lidského zdraví“.

⁽⁵²⁾ Viz článek 13.

⁽⁵³⁾ Viz definice „*znečištění*“ v čl. 2 odst. 33.

⁽⁵⁴⁾ Viz článek 1.

⁽⁵⁵⁾ Věc C-420/11 *Leth*, bod 36.

⁽⁵⁶⁾ Viz probíhající věc C-529/15 *Folk*.

2. AKTIVNÍ LEGITIMACE

2.1 Úvod

Aktivní legitimací rozumíme nárok obrátit se v právním sporu na soud nebo jiný nezávislý a nestranný subjekt, aby byla zajištěna ochrana práva nebo zájmu žalující strany, pokud jde o zákonnost rozhodnutí, aktu nebo opomenutí ze strany orgánu veřejné správy. Aktivní legitimace se může lišit v závislosti na předmětu napadeného rozhodnutí, aktu nebo opomenutí. Může se také lišit v závislosti na tom, zda je žalující stranou jednotlivec nebo uznávaná nevládní organizace zabývající se životním prostředím.

58. Aktivní legitimace – někdy označovaná jako *locus standi* – je nárok obrátit se v právním sporu na soud nebo jiný nezávislý a nestranný subjekt, aby byla zajištěna ochrana práva nebo zájmu žalující strany. Nárok obrátit se na soud se týká rozhodnutí, aktů a opomenutí ze strany veřejných orgánů, které by mohly toto právo nebo zájem porušit. Rozhodnutí, akty a opomenutí představují způsoby, jimiž veřejné orgány plní povinnosti, které jim byly uloženy právními předpisy EU v oblasti životního prostředí, např. zajistit, aby zařízení pro nakládání s odpady a průmyslová zařízení měla ke své činnosti povolení, nebo jimiž k zmíněným povinnostem zaujímají stanovisko⁽⁵⁷⁾. Aktivní legitimace je nejen prostředkem pro zajištění ochrany práv a zájmů, ale představuje také prostředek pro zajištění odpovědnosti, pokud jde o tato rozhodnutí, akty nebo opomenutí.
59. Několik směrnic EU týkajících se životního prostředí obsahuje ustanovení o přístupu k právní ochraně, která po členských státech výslovně požadují, aby poskytly aktivní legitimaci⁽⁵⁸⁾. Ve většině sekundárních právních předpisů EU v oblasti životního prostředí však výslovná ustanovení o přístupu k právní ochraně, včetně postavení, chybí. Nicméně i přes absenci výslovných právních ustanovení je třeba požadavky týkající se aktivní legitimace vykládat s ohledem na zásady stanovené v judikatuře Soudního dvora Evropské unie.
60. Základ pro aktivní legitimaci se liší podle předmětu rozhodnutí, aktu nebo opomenutí, které mají být napadeny. Následující oddíly rozlišují mezi rozhodnutími, akty a opomenutími týkajícími se:
- žádostí o informace o životním prostředí a nároku na obdržení informací (oddíl C.2.2),
 - specifických činností, které podléhají požadavkům účasti veřejnosti (oddíl C.2.3),
 - žádostí o opatření podle pravidel týkajících se odpovědnosti za životní prostředí (oddíl C.2.4),
 - jiných předmětů, jako např. prováděcích vnitrostátních předpisů, obecných regulačních aktů, plánů a programů a odchylek (oddíl C.2.5).
61. U prvních tří kategorií lze výslovná práva týkající se aktivní legitimace z velké části nalézt v sekundárních právních předpisech EU v oblasti životního prostředí⁽⁵⁹⁾. U poslední kategorie aktivní legitimace závisí na obecných zásadách pro aktivní legitimaci, jak je vykládá Soudní dvůr Evropské unie.
62. Rozsah aktivní legitimace se rovněž liší podle toho, zda je osobou, která usiluje o soudní napadení, jednotlivec, nevládní organizace zabývající se životním prostředím nebo jiný subjekt. Tímto aspektem se zabývají různé následující oddíly.

2.2 Žádosti o informace o životním prostředí a nárok na obdržení informací

Jakákoliv fyzická nebo právnická osoba podávající žádost o informace má aktivní legitimaci napadnout rozhodnutí, akt nebo opomenutí ze strany orgánu veřejné správy, který je odpovědný za vyřízení dané žádosti. Právo obdržet informace prostřednictvím aktivního šíření rovněž může jednotlivce a sdružení opravňovat k právnímu sporu.

⁽⁵⁷⁾ Tyto povinnosti se nacházejí v rámcové směrnici o odpadech (2008/98/ES) a ve směrnici o průmyslových emisích (2010/75/EU).

⁽⁵⁸⁾ Ustanovení čl. 6 odst. 2 směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí (2003/4/ES), článek 13 směrnice o odpovědnosti za životní prostředí (2004/35/ES), článek 25 směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU), článek 11 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a článek 23 směrnice Seveso III (2012/18/EU). Viz také 27. bod odůvodnění směrnice o národních emisních stropcích (2016/2284), který výslovně odkazuje na judikaturu Soudního dvora Evropské unie týkající se přístupu k právní ochraně.

⁽⁵⁹⁾ Viz také věc C-243/15, LZ II. Pro případy mimo sekundární právní předpisy EU stanoví Soudní dvůr požadavky týkající se aktivní legitimace pro rozhodnutí, akty a opomenutí, na které se uplatní ustanovení o účasti veřejnosti podle článku 6 Aarhuské úmluvy, a to na základě článku 47 Listiny základních práv ve spojení s čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy

63. Právní předpisy EU v oblasti životního prostředí přiznávají fyzickým a právnickým osobám právo požadovat informace o životním prostředí⁽⁶⁰⁾. Směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí (2003/4/ES) v článku 6 výslovně stanoví postup pro soudní přezkum za účelem kontroly aktů nebo opomenutí ze strany veřejných orgánů v souvislosti se žádostmi o informace o životním prostředí, které spadají do působnosti směrnice. Právo na přezkum je založeno na požadavcích čl. 9 odst. 1 Aarhuské úmluvy a je určeno k ochraně práva požádat o informace⁽⁶¹⁾. Jakákoliv fyzická nebo právnická osoba podávající žádost o informace má aktivní legitimaci.⁽⁶²⁾
64. Právní předpisy EU v oblasti životního prostředí přiznávají fyzickým a právnickým osobám práva nejen požadovat informace o životním prostředí, ale také je obdržet⁽⁶³⁾. Z rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci *East Sussex* je zřejmé, že práva žadatelů o informace o životním prostředí zahrnují právo na to, aby příslušný orgán veřejné správy řádně splnil podmínky související s poskytováním informací⁽⁶⁴⁾. Tato věc se týkala práv obdržet informace na základě žádosti, ale veřejnost má rovněž nárok obdržet informace prostřednictvím aktivního šíření příslušnými veřejnými orgány⁽⁶⁵⁾. Splnění povinností veřejných orgánů aktivně šířit informace o životním prostředí může být mimo jiné důležité pro zajištění práva na ochranu vlastního zdraví⁽⁶⁶⁾.

2.3 Specifické činnosti, které podléhají požadavkům účasti veřejnosti

Požadavky účasti veřejnosti, které se uplatňují na specifické činnosti, dotčeným osobám přiznávají práva a opravňují je požádat o soudní přezkum daného rozhodnutí, aktu nebo opomenutí.

65. Právní předpisy EU v oblasti životního prostředí obsahují velký počet povinností, které veřejným orgánům ukládají, aby rozhodovaly o specifických činnostech, které mohou mít vliv na životní prostředí. Například navrhovaná dálnice bude vyžadovat, aby před zahájením výstavby orgán veřejné správy rozhodl a dal svůj souhlas. Obdobně navrhovaná průmyslová činnost může vyžadovat, aby před zahájením provozu orgán veřejné správy rozhodl o povolení o průmyslových emisích. Většina sekundárních právních předpisů EU v oblasti životního prostředí dále v průběhu rozhodovacího procesu vyžaduje veřejnou konzultaci⁽⁶⁷⁾. Povinná konzultace přiznává práva účasti těm osobám z řad veřejnosti, které mají nárok na účast.
66. Aktivní legitimace napadnout rozhodnutí, akty a opomenutí týkající se specifických činností, které podléhají požadavkům účasti veřejnosti, je založeno jak na výslovných ustanoveních o aktivní legitimaci nacházejících se v čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy, tak na souvisejících sekundárních právních předpisech EU⁽⁶⁸⁾, jakož i na judikatuře Soudního dvora Evropské unie. Konkrétně Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Kraaijeveld*⁽⁶⁹⁾ potvrdil, že rozhodnutí, akt nebo opomenutí ze strany orgánů veřejné správy, které omezují práva týkající se účasti, dávají vzniknout nároku na domáhání se soudního přezkumu.
67. Od vnesení rozsudku ve věci *Kraaijeveld* bylo výslovné právo týkající se aktivní legitimace založené na právu účastnit se začleněno do Aarhuské úmluvy. Konkrétně čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy vyžaduje přezkoumání soudem nebo jiným nezávislým nebo nestranným orgánem zřízeným ze zákona⁽⁷⁰⁾, aby bylo možné hmotně a procesně napadnout zákonnost jakýchkoli rozhodnutí, aktů nebo opomenutí, které podléhají ustanovením o účasti veřejnosti podle článku 6 Aarhuské úmluvy.

⁽⁶⁰⁾ Tato práva lze nalézt ve směrnici o přístupu k informacím o životním prostředí (2003/4/ES).

⁽⁶¹⁾ Právo požádat o informace je zakotveno v článku 4 Aarhuské úmluvy.

⁽⁶²⁾ Viz Průvodce použitím Aarhuské úmluvy, strana 191.

⁽⁶³⁾ Tato práva lze nalézt ve směrnici o přístupu k informacím o životním prostředí (2003/4/ES), jakož i v některých odvětvových informacích o životním prostředí.

⁽⁶⁴⁾ Věc C-71/14 *East Sussex*, bod 56.

⁽⁶⁵⁾ Viz např. článek 7 směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí (2003/4/ES) a článek 11 směrnice INSPIRE (2007/2/ES).

⁽⁶⁶⁾ Jako významné příklady lze uvést čl. 12 odst. 1 písm. e) směrnice o vodách ke koupání (2006/7/ES), který stanoví, že veřejnost musí být informována, je-li vydán zákaz koupání nebo varování před koupáním, a čl. 8 odst. 3 směrnice o pitné vodě (98/83/ES), který stanoví, že spotřebitelé musí být neprodleně uvědomeni o znečištění pitné vody, které ohrožuje zdraví.

⁽⁶⁷⁾ Jako významné příklady lze uvést článek 24 směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU), čl. 6 odst. 4 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a článek 15 směrnice Seveso III (2012/18/EU). V čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích (92/43/EHS) je uveden vágnější požadavek veřejné konzultace, který je však třeba vykládat ve spojení s čl. 6 odst. 1 písm. b) Aarhuské úmluvy, viz věc C-243/15 LZ, bod 45.

⁽⁶⁸⁾ Článek 25 směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU), článek 11 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a článek 23 směrnice Seveso III (2012/18/EU).

⁽⁶⁹⁾ Věc C-72/95 *Kraaijeveld*, bod 56.

⁽⁷⁰⁾ Odkazy na vnitrostátní soudy by v tomto sdělení měly být považovány za obdobně použitelné také pro další nezávislé a nestranné orgány zřízené ze zákona.

68. Související sekundární právní předpisy EU v oblasti životního prostředí ⁽⁷¹⁾ obsahují ustanovení založená na znění čl. 9 odst. 2. Tyto sekundární právní předpisy však nepokrývají všechny rozhodovací procesy uvedené v článku 6 – a také v čl. 9 odst. 2 – Úmluvy. Vzhledem k tomu, že čl. 9 odst. 2 odkazuje na situace, na které se uplatní ustanovení o účasti veřejnosti podle článku 6 Aarhuské úmluvy, jsou členské státy povinny zavést režim soudního přezkumu, kdykoliv článek 6 Úmluvy stanoví povinnosti týkající se účasti veřejnosti.
69. Ve věci LZ II ⁽⁷²⁾ Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že požadavky účasti veřejnosti podle čl. 6 odst. 1 písm. b) Aarhuské úmluvy se rovněž uplatní v souvislosti s čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích (92/43/EHS), a to v situacích, kdy je orgán veřejné správy podle vnitrostátních právních předpisů povinen určit, zda provést či neprovést příslušné posouzení projektu, který může mít významný vliv na celistvost chráněné lokality v rámci sítě Natura 2000. Soud dále rozhodl, že jelikož se na tyto situace uplatní požadavky podle čl. 6 odst. 1 písm. b) Úmluvy, uplatní se na ně také požadavky podle čl. 9 odst. 2.
70. Tímto rozsudkem Soudní dvůr Evropské unie objasnil, že požadavky čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy ve spojení s článkem 47 Listiny základních práv se mohou rovněž uplatnit na oblasti právních předpisů EU, které neobsahují konkrétní požadavky přístupu k právní ochraně. Zatímco věc LZ II se týkala směrnice o stanovištích (92/43/EHS), odůvodnění výkladu Soudního dvora Evropské unie umožňuje, aby bylo analogicky uplatněno na rozhodovací procesy v jiných odvětvích právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, jako je např. voda nebo odpad.
71. Z ustanovení o účasti veřejnosti podle čl. 6 odst. 2 Aarhuské úmluvy, a tedy také z ustanovení o přístupu k právní ochraně podle čl. 9 odst. 2 a z odpovídajících sekundárních právních předpisů EU těží „dotčená veřejnost“. Ta je definována jako „veřejnost, která je – nebo může být – ovlivněna environmentálním rozhodováním anebo která má na tomto rozhodování určitý zájem“ ⁽⁷³⁾. „Veřejnost“ je definována jako „jedna nebo více fyzických nebo právnických osob a jejich sdružení, organizace nebo skupiny v souladu s vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi“ ⁽⁷⁴⁾.
72. Ustanovení čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy ani ustanovení sekundárních právních předpisů EU však veřejnosti nepřiznávají bezpodmínečný přístup k právní ochraně. Úmluva a právní předpisy smluvním stranám a členským státům umožňují stanovit určité podmínky, a zabránit tak obecné aktivní legitimaci v záležitostech životního prostředí pro všechny (*actio popularis*) ⁽⁷⁵⁾. Kromě toho Aarhuská úmluva a z ní odvozené sekundární právní předpisy EU stanoví rozlišování mezi právy týkajícími se aktivní legitimace. Toto rozlišování je mezi jednotlivci, sdruženími, organizacemi nebo skupinami na straně jedné a mezi uznávanými nevládními organizacemi zabývajícími se životním prostředím na straně druhé.

2.3.1 Jednotlivci

U jednotlivců musí být předběžná podmínka v podobě nezbytnosti ukázat „omezování či porušování práva“ nebo dostatečný zájem, která je nutná pro získání aktivní legitimace, aby bylo možno u soudu napadnout specifickou činnost, vykládána a uplatňována s ohledem na povinnost umožnit široký přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí. Práva, která mohou být omezoována či porušována, zahrnují procesní práva jednotlivců vyplývající z právních předpisů EU v oblasti životního prostředí (např. práva týkající se účasti veřejnosti), jakož i hmotná práva přiznaná jednotlivcům (např. ochrana lidského zdraví, vlastnická práva).

73. Podle čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy, jakož i podle článku 11 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a článku 25 směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU) mohou smluvní strany a členské státy omezit přístup k soudům na jednotlivce, kteří prokáží buď dostatečný zájem, nebo alternativně omezování či porušování práv. Doktrína „omezování či porušování práva“ je dále vysvětlena v oddíle C.2.5.3.

⁽⁷¹⁾ Viz článek 25 směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU), článek 11 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a článek 23 směrnice Seveso III (2012/18/EU).

⁽⁷²⁾ Věc C-243/15 LZ II.

⁽⁷³⁾ Viz čl. 2 odst. 5 Aarhuské úmluvy a čl. 1 odst. 2 písm. d) a písm. e) směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU).

⁽⁷⁴⁾ Viz čl. 2 odst. 4 Aarhuské úmluvy.

⁽⁷⁵⁾ Viz také Průvodce použitím Aarhuské úmluvy, s. 199.

2.3.2 Nevládní organizace zabývající se životním prostředím s aktivní legitimací de lege

2.3.2.1 Obecná zásada

Uznávané nevládní organizace zabývající se životním prostředím mají aktivní legitimaci de lege napadnout rozhodnutí, akty nebo opomenutí ze strany veřejných orgánů týkající se specifických činností, které podle právních předpisů EU podléhají požadavkům účasti veřejnosti.

74. Ustanovení čl. 2 odst. 5 a čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy a související právní předpisy EU, kterými se tato Úmluva provádí, uznávají důležitou roli aktérů, jako jsou např. nevládní organizace zabývající se životním prostředím, a to tím, že jim za předpokladu, že splňují příslušné požadavky stanovené vnitrostátními právními předpisy, přiznávají formu aktivní legitimace *de lege*. U těchto nevládních organizací se má za to, že předběžné podmínky pro aktivní legitimaci založené na dostatečném zájmu nebo omezení či porušování práva jsou splněny ⁽⁷⁶⁾. Tato aktivní legitimace *de lege* má důsledky nejen pro přípustnost žaloby, ale také pro rozsah přezkumu provedeného vnitrostátním soudcem (viz oddíl C.3.2.2.2).
75. Soudní dvůr Evropské unie objasnil rozsah požadavků vnitrostátních právních předpisů, u nichž se očekává, že je nevládní organizace splní, aby tuto aktivní legitimaci získaly. Soudní dvůr uvedl, že ačkoliv je na členských státech, aby vytvořily pravidla definující tyto požadavky, nemohou být koncipovány tak, aby to nevládním organizacím znemožňovalo využít práva obrátit se na soud za účelem ochrany obecného zájmu. Vnitrostátní pravidla „musí [...] zajistit široký přístup k právní ochraně“ ⁽⁷⁷⁾.
76. Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že vnitrostátní právní předpisy jsou v rozporu s článkem 11 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU), pokud nevládním organizacím ve smyslu čl. 1 odst. 2 této směrnice neumožňují uplatňovat před soudem v rámci žaloby proti rozhodnutí o povolení záměrů, jež „mohou mít významný vliv na životní prostředí“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 této směrnice, porušení právních předpisů, které vyplývají z právních předpisů EU v oblasti životního prostředí a které jsou určeny k ochraně životního prostředí, s odůvodněním, že uplatňované právní předpisy chrání pouze obecné zájmy, a nikoli zájmy jednotlivců. ⁽⁷⁸⁾
77. Toto odůvodnění se použije ve všech případech týkajících se aktivní legitimace *de lege*, tj. těch spadajících do oblasti působnosti čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy.

2.3.2.2 Zvláštní kritéria pro aktivní legitimaci de lege

Kritéria, která musí nevládní organizace zabývající se životním prostředím splnit, aby získaly nárok na aktivní legitimaci de lege, nesmí být nadměrně obtížné splnit a měla by zohledňovat zájmy malých a místních nevládních organizací.

78. Vnitrostátní pravidla mohou definovat požadavky, které musí nevládní organizace splnit, aby měly nárok na aktivní legitimaci *de lege*. Judikatura Soudního dvora Evropské unie objasňuje, jak přísná mohou tato pravidla být.

a) Vykonávání činnosti v oblasti životního prostředí

79. Zapojení se do oblasti týkající se životního prostředí pomáhá zajistit, že nevládní organizace disponuje užitečnými odbornými poznatky a znalostmi. Ve věci *Djurgården* Soudní dvůr Evropské unie potvrdil, „že vnitrostátní zákon může požadovat, aby takové sdružení, které chce napadnout soudní cestou záměr spadající pod směrnici 85/337/EHS (nyní směrnice 2011/92/ES), mělo předmět činnosti související s ochranou přírody a životního prostředí.“ ⁽⁷⁹⁾ Z této formulace nelze odvodit, že Soudní dvůr Evropské unie schválil požadavek, že nevládní organizace musí mít jako výlučný předmět činnosti činnost související s ochranou životního prostředí. Nicméně zdá se být přípustné, aby členský stát požadoval, aby ochrana životního prostředí představovala hlavní nebo podstatný předmět činnosti nevládní organizace.

⁽⁷⁶⁾ Viz čl. 11 odst. 3 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy.

⁽⁷⁷⁾ Věc C-263/08 *Djurgården*, bod 45.

⁽⁷⁸⁾ Věc C-115/09 *Bund für Umwelt und Naturschutz*, bod 59.

⁽⁷⁹⁾ Věc C-263/08 *Djurgården*, bod 46.

b) *Požadavek ohledně členů*

80. Počet členů, který nevládní organizace má, může být důležitým ukazatelem toho, že vykonává činnost. Soudní dvůr Evropské unie se ve věci *Djurgården* zabýval požadavkem vnitrostátních právních předpisů, že nevládní organizace musí mít určitý počet členů. Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že požadovaný počet členů nemůže být stanoven na takové úrovni, jaká by odporovala cíli umožnit snadný přístup k právní ochraně.⁽⁸⁰⁾ Soudní dvůr rovněž zdůraznil význam umožňování snadného přístupu pro místní nevládní organizace, jelikož právě tyto organizace mohou s největší pravděpodobností napadnout menší projekty, které nemají celostátní nebo regionální význam, ale stále mají významný vliv na životní prostředí⁽⁸¹⁾. Je třeba poznamenat, že ne všechny nevládní organizace, které v členských státech těží z postavení *de lege*, mají členskou základnu. Některé jsou obecně prospěšnými nadacemi. Žaloby podané těmito nadacemi vedly k důležité judikatuře Soudního dvora Evropské unie.

c) *Další kritéria*

81. V praxi některé členské státy vyžadují, aby nevládní organizace pro obdržení aktivní legitimace *de lege* splnily další kritéria. Tato kritéria se mohou vztahovat k nezávislosti nebo neziskovému charakteru nevládní organizace, nebo k tomu, zda je tato organizace podle vnitrostátních právních předpisů samostatnou právní osobou. Mohou také zahrnovat požadavek, aby nevládní organizace prokázala, že má spolehlivý finanční základ pro sledování cíle v podobě podpory ochrany životního prostředí. Nebo se může jednat o kritérium minimální doby existence před tím, než je udělena aktivní legitimace *de lege*. V této souvislosti by mělo být zohledněno odůvodnění Soudního dvora Evropské unie ve věci *Djurgården* týkající se požadavků ohledně členů, které bylo připomenuto v předchozím odstavci.⁽⁸²⁾

2.3.3 *Nediskriminace zahraničních nevládních organizací*

Podmínky, které musí nevládní organizace zabývající se životním prostředím splnit, aby získaly aktivní legitimaci de lege, nesmí být méně příznivé pro zahraniční nevládní organizace než pro domácí organizace.

82. Nevládní organizace zabývající se životním prostředím ze sousedních členských států se mohou chtít účastnit rozhodovacích procesů týkajících se specifických činností nebo být v této souvislosti jinak aktivní. To platí zejména v případech, kdy mohou mít specifické činnosti přeshraniční dopady na životní prostředí. Ustanovení čl. 3 odst. 9 Aarhuské úmluvy specifikuje, „že veřejnost bude mít přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí bez diskriminace, pokud jde o občanství, národnost nebo bydliště, a v případě právnické osoby bez diskriminace vzhledem k jejímu místu registrace nebo místu skutečného centra jejích činností“. Pokud se tedy zahraniční nevládní organizace domáhá aktivní legitimace, nesmí s ní být zacházeno méně příznivě než s domácími nevládními organizacemi, pokud jde o splnění podmínek pro aktivní legitimaci *de lege*.

83. Ustanovení čl. 3 odst. 9 pouze zakazuje diskriminaci, takže členský stát může požadovat, aby zahraniční nevládní organizace splnily stejné podmínky, které se vztahují na domácí organizace. Tyto podmínky, zejména postup pro získání statusu nevládní organizace s aktivní legitimací *de lege*, však nesmí zahraničním nevládním organizacím bránit nebo nadměrně ztěžovat získání uvedeného statusu⁽⁸³⁾.

2.3.4 *Ostatní sdružení, organizace a skupiny*

Ačkoliv ostatní sdružení, organizace a skupiny nemají aktivní legitimaci de lege, mohou mít, s výhradou vnitrostátních právních předpisů, aktivní legitimaci na stejném základě jako jednotlivci.

84. Jak již bylo uvedeno, „veřejnost“ podle Aarhuské úmluvy může zahrnovat „jednu nebo více fyzických nebo právnických osob a jejich sdružení, organizace nebo skupiny v souladu s vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi“. Tedy i když sdružení, organizace a skupiny nemají nárok na aktivní legitimaci *de lege*, mohou mít nárok na aktivní legitimaci na stejném základě jako jednotlivci. To může usnadnit spojení žalob, které by jinak mohly být jednotlivými žalujícími stranami podávány odděleně, což přináší výhody jak dotčené veřejnosti (prostřednictvím sdílení zátěže soudního sporu), tak i orgánu veřejné správy (snížením rizika, že se tento orgán bude muset zabývat větším počtem jednotlivých právních sporů).

⁽⁸⁰⁾ Věc C-263/08 *Djurgården*, bod 47.

⁽⁸¹⁾ V rámci této konkrétní věci Soudní dvůr Evropské unie usoudil, že požadavek ve výši 2 000 členů není v souladu s cíli směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU).

⁽⁸²⁾ Věc C-263/08 *Djurgården*, bod 47.

⁽⁸³⁾ Viz také bod 18 doporučení Komise ohledně kolektivní právní ochrany (2013/396/EU), kde je doporučován rozdílný mechanismus přiznání aktivní legitimace nevládním organizacím z jiného členského státu. Tento mechanismus vychází z uznání legitimace přiznané v členském státě, v němž daná nevládní organizace sídlí. To by bylo příznivější než zásada nediskriminace, zejména pro nevládní organizace z členských států, kde jsou podmínky pro přiznání aktivní legitimace méně přísné než v jiných členských státech. Proto by v případech, na které se vztahují současně Aarhuská úmluva i doporučení, doplňující uplatňování mechanismu vzájemného uznávání podle doporučení dále usnadnilo činnost nevládních organizací.

2.3.5 Předchozí účast

Členské státy nemohou omezit aktivní legitimaci k napadení rozhodnutí orgánu veřejné správy ve vztahu k osobám z řad dotčené veřejnosti, které se účastnily předchozího správního řízení týkajícího se přijetí daného rozhodnutí.

85. Neúčast ve správním řízení týkajícím se přijetí rozhodnutí může představovat problém z hlediska přípustnosti pozdějšího právního napadení daného rozhodnutí ⁽⁸⁴⁾. Judikatura Soudního dvora Evropské unie zdůrazňuje roli vnitrostátních soudů při ochraně hmotných práv priznaných jednotlivcům a sdružením právními předpisy EU a zároveň také skutečnost, že správní řízení a soudní řízení slouží různým účelům. Rozhodnutí orgánu veřejné správy například může vést k případnému porušení práva žalobce na ochranu jeho zdraví nezávisle na jakýchkoliv procesních právech daného žalobce.
86. V této souvislosti Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Djurgården* uvedl, že v rámci rozhodnutí důležitého pro směrnici o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) je „účast na rozhodovacím řízení ve věcech životního prostředí [...] odlišná a má jiný účel než případný soudní přezkum rozhodnutí přijatého v tomto řízení“ ⁽⁸⁵⁾. Proto „osoby z řad dotčené veřejnosti [...] musí mít možnost dosáhnout přezkoumání rozhodnutí, kterým soud, který je součástí soudní soustavy členského státu, rozhodl o žádosti o povolení záměru, bez ohledu na to, jakou roli mohly mít v projednávání uvedené žádosti díky své účasti v řízení před uvedeným soudem a možnosti uplatnit při té příležitosti své stanovisko“.

2.4 Žádosti o opatření podle pravidel týkajících se odpovědnosti za životní prostředí

87. Cílem směrnice o odpovědnosti za životní prostředí (2004/35/ES) je mimo jiné podnítit fyzické a právnické osoby, aby hrály roli při pomáhání příslušným orgánům při řešení situací, v nichž dochází ke škodám na životním prostředí, na které se vztahují pravidla týkající se odpovědnosti za životní prostředí ⁽⁸⁶⁾. Umožňuje fyzickým nebo právnickým osobám, které byly těmito škodami dotčeny, které mají na škodu dostatečný zájem nebo které prohlašují, že v důsledku škod došlo k porušení práva, předkládat příslušným vnitrostátním orgánům podání a žádosti, aby přijaly nezbytná opatření. Směrnice předpokládá, že určité nevládní organizace budou považovány za takové, které mají dostatečný zájem nebo práva, která mohou být porušena, což je oprávněné k žádosti o opatření. Příslušný orgán je povinen o žádosti o opatření rozhodnout ⁽⁸⁷⁾.
88. Nárok předkládat podání a požadovat opatření je formulován způsobem, který velmi úzce vychází ze znění použitého v čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy a v souvisejících ustanoveních směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí, 2011/92/EU. Subjekty mající nárok na předkládání podání a požadování opatření rovněž mají nárok právně napadnout procesní a hmotnou zákonnost rozhodnutí, jednání nebo nečinnosti příslušného orgánu na základě podání nebo žádosti ⁽⁸⁸⁾.
89. Podobnost znění, včetně pasáží týkajících se privilegovaného nároku neziskových organizací zabývajících se životním prostředím, znamená, že judikatura Soudního dvora Evropské unie týkající se aktivní legitimace, která je popsána v oddíle C.2.3, může být zohledněna rovněž při výkladu směrnice o odpovědnosti za životní prostředí (2004/35/ES).

2.5 Jiné předměty, jako např. prováděcí vnitrostátní předpisy, obecné regulační akty, plány a programy a odchylky

2.5.1 Obecný základ pro aktivní legitimaci

Obecný základ pro aktivní legitimaci napadnout rozhodnutí, akty a opomenutí členských států v oblastech, na které se vztahuje právo Unie týkající se životního prostředí, je stanoven ve vnitrostátních právních předpisech, ale musí být vykládán v souladu s požadavky stanovenými v čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy a v čl. 19 odst. 1 SEU a v článku 47 Listiny základních práv.

⁽⁸⁴⁾ Viz také Průvodce použitím Aarhuské úmluvy, s. 195.

⁽⁸⁵⁾ Věc C-263/08 *Djurgården*, bod 38.

⁽⁸⁶⁾ Tato pravidla zahrnují podrobná ustanovení o „nápravných opatřeních“ týkajících se škody na životním prostředí, která spadají do působnosti směrnice, viz článek 7 směrnice o odpovědnosti za životní prostředí (2004/35/ES).

⁽⁸⁷⁾ Článek 12 směrnice o odpovědnosti za životní prostředí (2004/35/ES).

⁽⁸⁸⁾ Článek 13 směrnice o odpovědnosti za životní prostředí (2004/35/ES).

90. Ustanovení čl. 19 odst. 1 SEU, který kodifikuje zavedenou zásadu účinné soudní ochrany⁽⁸⁹⁾, stanoví, že „členské státy stanoví prostředky nezbytné k zajištění účinné právní ochrany v oblastech pokrytých právem Unie“. Ustanovení čl. 47 odst. 1 Listiny základních práv, které jsou členské státy při provádění právních předpisů EU povinny respektovat, zároveň stanoví, že „každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem“.
91. V konkrétní oblasti životního prostředí čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy stanoví, že smluvní strany zajistí, aby osoby z řad veřejnosti, které splňují kritéria, pokud jsou nějaká stanovena ve vnitrostátním právu, měly přístup ke správním nebo soudním řízením, aby mohly vznášet námitky proti jednání, aktům nebo opomenutí ze strany soukromých osob nebo státních orgánů, jež jsou v rozporu s ustanoveními jejich vnitrostátního práva týkajícího se životního prostředí. Jak již bylo uvedeno výše, definice „veřejnosti“ zahrnuje nevládní organizace zabývající se životním prostředím.
92. Ustanovení čl. 9 odst. 3 je pojato širěji než čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy, jelikož zamýšleným příjemcem aktivní legitimace je „veřejnost“, která je dle definice Aarhuské úmluvy širší než „dotčená veřejnost“. Ustanovení čl. 9 odst. 3 rovněž odkazuje na akty nebo opomenutí ze strany soukromých osob, zatímco čl. 9 odst. 2 je omezen na rozhodnutí, akty a opomenutí ze strany veřejných orgánů⁽⁹⁰⁾. Na druhou stranu čl. 9 odst. 3 smluvním stranám ponechává volbu mezi postupem správního přezkoumání a postupem soudního přezkoumání. Dále neobsahuje žádný odkaz na kritéria pro přístup, jako např. omezování či porušování práva nebo dostatečnost zájmu, ani nestanoví aktivní legitimaci *de lege* pro nevládní organizace zabývající se životním prostředím.
93. V důsledku toho Soudní dvůr Evropské unie ve věci LZ Ilobjasnil, že čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy neobsahuje žádnou jasnou a přesnou povinnost, která by mohla přímo upravovat právní situaci jednotlivců, vzhledem k tomu, že tato situace závisí na vydání pozdějšího aktu smluvními stranami.⁽⁹¹⁾ Soudní dvůr Evropské unie však rovněž uvedl, že cílem ustanovení čl. 9 odst. 3, i když je formulováno obecně, je zabezpečit účinnou ochranu životního prostředí⁽⁹²⁾ a že „nepřipadá v úvahu, aby byl možný výklad ustanovení čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy, který by v praxi znemožňoval nebo nadměrně ztěžoval výkon práv přiznaných právem Unie“⁽⁹³⁾.
94. Na základě čl. 216 odst. 2 SFEU je Aarhuská úmluva součástí právního řádu Unie⁽⁹⁴⁾. Požadavky právního řádu EU, které jsou pro členské státy při provádění čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy závazné, zahrnují jednotné uplatňování a výklad právních předpisů EU. Klíčovým mechanismem pro to, aby toto bylo zajištěno, je možnost – a někdy povinnost, aby vnitrostátní soudy mohly požádat o rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie podle článku 267 SFEU ohledně platnosti nebo výkladu konkrétních požadavků stanovených právními předpisy EU. To vyžaduje přístup k vnitrostátním soudům.
95. S ohledem na všechny tyto úvahy jsou členské státy povinny poskytnout aktivní legitimaci zajišťující přístup k účinnému prostředku nápravy pro ochranu procesních a hmotných práv přiznaných právními předpisy EU v oblasti životního prostředí, a to i tehdy, pokud dané právní předpisy EU v oblasti životního prostředí neobsahují konkrétní ustanovení v této věci.

2.5.2 Aktivní legitimace k ochraně procesních práv podle právních předpisů EU v oblasti životního prostředí

Jednotlivcům a nevládním organizacím zabývajícím se životním prostředím musí být poskytnuta aktivní legitimace, aby bylo zajištěno dodržování procesních ustanovení právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, jako např. ustanovení stanovujících rozhodovací postupy zahrnující účast veřejnosti, např. v postupech týkajících se plánů a programů.

96. Procesní práva jsou obzvláště důležitá v případech plánů a programů. Řada právních předpisů EU v oblasti životního prostředí vyžaduje přijetí plánů a programů, aby se zajistilo dosažení plánovaných cílů v oblasti životního

⁽⁸⁹⁾ Viz např. věc C-432/05 *Unibet*, bod 37.

⁽⁹⁰⁾ Rozsah tohoto sdělení viz oddíl A.

⁽⁹¹⁾ Věc C-240/09 *LZ I*, bod 45.

⁽⁹²⁾ Věc C-240/09 *LZ I*, bod 46.

⁽⁹³⁾ Věc C-240/09 *LZ I*, bod 49.

⁽⁹⁴⁾ Věc C-243/15 *LZ II*, bod 45.

prostředí. Tyto dokumenty mohou sloužit jako prostředek, jak v průběhu času řídit zásahy (např. plány povodí)⁽⁹⁵⁾ nebo jak stanovit opatření v reakci na konkrétní problémy (např. plány kvality ovzduší za účelem snížení nadměrné úrovně znečištění ovzduší)⁽⁹⁶⁾. Kromě toho, že právní předpisy EU v oblasti životního prostředí vyžadují přijetí některých typů plánů a programů, rovněž stanoví požadavky týkající se posuzování vlivů plánů a programů na životní prostředí (např. územní plány), a to u plánů a programů, které mohou mít významný dopad na životní prostředí⁽⁹⁷⁾.

97. Řada dotčených právních předpisů předpokládá v průběhu rozhodovacího procesu fázi povinné veřejné konzultace. Článek 7 Aarhuské úmluvy v této souvislosti vyžaduje veřejné konzultace pro plány a programy spadající do široké působnosti této Úmluvy. U plánů a programů týkajících se životního prostředí, které jsou podle právních předpisů EU povinné, ale u kterých nebyla stanovena žádná výslovná ustanovení o účasti veřejnosti, může stále existovat nutnost zahrnout veřejnou konzultaci.
98. Aktivní legitimace napadat rozhodnutí, akty a opomenutí ze strany veřejných orgánů, které se týkají plánů a programů pokrytých článkem 7 Úmluvy, může být definována s ohledem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie týkající se účasti veřejnosti. Uplatníme-li odůvodnění z rozsudku ve věci *Kraaijeveld*⁽⁹⁸⁾ (které se spíše než plánu nebo programu týkalo projektu), pak mají příjemci práv týkajících se účasti nárok požádat o soudní přezkum toho, zda byl v rozhodovacím procesu týkajícím se plánu nebo programu dodržen požadovaný postup.
99. Judikatura Soudního dvora Evropské unie naznačuje, že aktivní legitimace nemá význam pouze pro rozhodnutí, akty nebo opomenutí týkající se jednotlivých plánů a programů, ale má význam také pro vnitrostátní právní předpisy a obecné regulační akty stanovující pro tyto plány a programy procesní požadavky. Ve věci *Terre Wallonne a Inter-Environnement Walloni*⁽⁹⁹⁾ Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že akční program stanovený ve směrnici o dusičnanech (91/676/EHS) v zásadě rovněž vyžaduje strategické posouzení vlivů na životní prostředí (které zahrnuje veřejnou konzultaci) podle směrnice o strategickém posuzování vlivů na životní prostředí (2001/42/ES). V důsledku toho vnitrostátní soud zrušil část vnitrostátního nařízení zřizujícího akční program pro dusičnany z důvodu, že nezahrnoval strategické posouzení vlivů na životní prostředí. V následné věci *Inter-Environnement Wallonie* Soudní dvůr Evropské unie potvrdil, že zrušení bylo za těchto okolností správné⁽¹⁰⁰⁾.
100. Je zřejmé, že z aktivní legitimace k ochraně procesních práv mohou těžit jednotlivci i nevládní organizace zabývající se životním prostředím. Důvodem je to, že oba tyto subjekty mají nárok tato práva vykonávat.

2.5.3 Aktivní legitimace k ochraně hmotných práv

Členské státy musí zajistit aktivní legitimaci napadat velmi široké kategorie rozhodnutí, aktů nebo opomenutí, aby se zajistilo, že je možné vykonávat rozsáhlý soubor hmotných práv.

101. Z judikatury Soudního dvora Evropské unie je zřejmé, že jednotlivcům a nevládním organizacím zabývajícím se životním prostředím musí být udělena aktivní legitimace k ochraně lidského zdraví prostřednictvím právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, k ochraně vlastnických práv spadajících mezi cíle právních předpisů EU v oblasti životního prostředí a – v případě nevládních organizací zabývajících se životním prostředím – k ochraně životního prostředí prostřednictvím požadavků právních předpisů EU v oblasti životního prostředí.
102. Uplatňování „*doktríny porušování práv*“ (tj. doktríny, kterou se řídí některé členské státy a podle níž musí jednotlivci soudy prokázat, že právo, které požívá, bylo porušeno) představuje obtížný úkol, jelikož ochrana životního prostředí obvykle slouží obecnému veřejnému zájmu a jejím cílem obvykle není výslovné přiznávání práv jednotlivci. Zdá se, že alternativní přístup v podobě vyžadování dostatečného zájmu představuje menší problém, ale i zde je obdobně třeba zvážit podobné úvahy jako ty, které jsou popsány v případě doktríny porušování práv.
103. Soudní dvůr Evropské unie potvrdil, že definice toho, co představuje omezování či porušování práva, přísluší členským státům⁽¹⁰¹⁾. Soudní dvůr však rovněž objasnil, že ze znění čl. 11 odst. 3 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a čl. 9 odst. 2 druhého pododstavce Aarhuské úmluvy vyplývá, že prostor pro

⁽⁹⁵⁾ Viz článek 13 rámcové směrnice o vodě (2000/60/ES).

⁽⁹⁶⁾ Viz článek 23 směrnice o kvalitě ovzduší (2008/50/ES).

⁽⁹⁷⁾ Viz článek 4 směrnice o strategickém posuzování vlivů na životní prostředí (2001/42/ES).

⁽⁹⁸⁾ Věc C-72/95 *Kraaijeveld*, bod 56.

⁽⁹⁹⁾ Spojené věci C-105/09 a C-110/09 *Terre Wallonne a Inter-Environnement Wallonie*.

⁽¹⁰⁰⁾ Věc C-41/11 *Inter-Environnement Wallonie*, bod 46.

⁽¹⁰¹⁾ Věc C-115/09 *Bund für Umwelt und Naturschutz*, bod 44.

uvážení je omezen dosažením cíle, kterým je poskytnout dotčené veřejnosti široký přístup k právní ochraně ⁽¹⁰²⁾. Prostor určený členským státem pro uvážení toho, co představuje omezování či porušování práva, dále nesmí nadměrně ztěžovat ochranu práv přiznaných právem Unie. Proto aktivní legitimace osob z řad veřejnosti dotčené rozhodnutími, akty nebo nečinností spadajícími do působnosti směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) – a čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy – nelze vykládat restriktivně ⁽¹⁰³⁾.

104. Soudní dvůr Evropské unie tato práva potvrdil v rámci těchto rozhodnutí, aktů a opomenutí ze strany veřejných orgánů: opomenutí ze strany orgánu veřejné správy připravit právními předpisy stanovený plán týkající se kvality ovzduší ⁽¹⁰⁴⁾, přijaté národní programy snižování emisí ⁽¹⁰⁵⁾ a udělení výjimky podle právních předpisů v oblasti ochrany přírody ⁽¹⁰⁶⁾. Judikatura proto zdůrazňuje nutnost, aby členské státy a vnitrostátní soudy na základě rozsáhlého souboru hmotných práv zajistily aktivní legitimaci napadat velmi širokou kategorii rozhodnutí, aktů a opomenutí.

2.5.4 Kritéria, která musí jednotlivci a nevládní organizace zabývající se životním prostředím splnit, aby měli nárok na aktivní legitimaci

Členské státy mohou přijmout kritéria, která musí jednotlivci a nevládní organizace zabývající se životním prostředím splnit, aby získali aktivní legitimaci, tato kritéria však nesmí znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon hmotných a procesních práv přiznaných právem Unie.

105. Znění čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy („splňují kritéria, pokud jsou nějaká stanovena ve vnitrostátním právu“) umožňuje smluvním stranám při stanovení kritérií pro postavení určitý stupeň volného uvážení.

106. Členské státy nejsou povinny udělit legitimaci všem osobám z řad veřejnosti (*actio popularis*) nebo všem nevládním organizacím. Podle Průvodce použitím Aarhuské úmluvy však musí být tato kritéria v souladu s cíli Úmluvy týkajícími se zajištění přístupu k právní ochraně ⁽¹⁰⁷⁾. Strany nemohou ustanovení „splňují kritéria, pokud jsou nějaká stanovena ve vnitrostátním právu“ chápat jako omluvu pro zavádění nebo zachování kritérií, která jsou tak přísná, že všem nebo téměř všem organizacím zabývajícím se životním prostředím v podstatě brání napadat akty nebo opomenutí, které jsou v rozporu s vnitrostátními právními předpisy týkajícími se životního prostředí ⁽¹⁰⁸⁾. Členské státy dále v souladu se zásadou efektivity nesmí přijímat kritéria, která znemožňují nebo nadměrně ztěžují výkon práv přiznaných právem Unie.

107. Vhodná kritéria stanovená členskými státy v souvislosti s čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy budou vhodná rovněž v souvislosti s čl. 9 odst. 3. Ustanovení čl. 9 odst. 3 však na rozdíl od čl. 9 odst. 2 výslovně nestanoví aktivní legitimaci *de lege* pro nevládní organizace zabývající se životním prostředím. To vyvolává otázku, zda jsou členské státy oprávněny uplatňovat doktrínu porušování práv, aniž by přihlédly ke skutečnosti, že nevládní organizace nebudou schopny prokázat porušení stejným způsobem jako jednotlivci. V této souvislosti a s ohledem na roli nevládních organizací zabývajících se životním prostředím při ochraně obecných zájmů týkajících se životního prostředí, jako např. kvalita ovzduší a biologická rozmanitost, musí členské státy uplatňující doktrínu porušování práv postupovat takovým způsobem, aby zajistily, že je nevládním organizacím zabývajícím se životním prostředím přiznána aktivní legitimace napadat rozhodnutí, akty a opomenutí týkající se jejich role.

3. ROZSAH SOUDNÍHO PŘEZKUMU

3.1 Úvod

Rozsah soudního přezkumu určuje, jak budou vnitrostátní soudci posuzovat zákonnost napadených rozhodnutí, aktů a opomenutí. Má dva aspekty. První aspekt se týká možných důvodů soudního přezkumu, tj. oblastí právních předpisů a právních argumentů, které mohou být vzneseny. Druhý aspekt se týká míry kontroly (nebo standardu přezkumu).

⁽¹⁰²⁾ Věc C-570/13 Gruber, bod 39, a věc C-115/09 Bund für Umwelt und Naturschutz, bod 44.

⁽¹⁰³⁾ Věc C-570/13 Gruber, bod 40.

⁽¹⁰⁴⁾ Věc C-237/07 Janeček.

⁽¹⁰⁵⁾ Spojené věci C-165/09 až C-167/09 Stichting Natuur en Milieu.

⁽¹⁰⁶⁾ Věc C-240/09 LZ I.

⁽¹⁰⁷⁾ Viz Průvodce použitím Aarhuské úmluvy, s. 198.

⁽¹⁰⁸⁾ Viz Průvodce použitím Aarhuské úmluvy, s. 198.

108. Rozsah soudního přezkumu je klíčovým prvkem účinného systému soudního přezkumu, jelikož určuje, jak budou vnitrostátní soudci posuzovat zákonnost napadených rozhodnutí, aktů a opomenutí. Má dva hlavní aspekty. První aspekt souvisí s oblastmi právních předpisů a s právními argumenty, které mohou být v rámci právního podání vzneseny, zejména pokud jde o skutečnost, zda má žalující strana nárok dovolávat se všech příslušných ustanovení právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, aby mohla vystavět případ. O této problematice pojednává oddíl C.3.2. Druhý aspekt souvisí s mírou kontroly, kterou soudci provedou při posuzování zákonnosti, a pojednává o něm oddíl C.3.3.
109. Řada směrnic EU výslovně stanovujících přístup k právní ochraně obsahuje ustanovení týkající se rozsahu soudního přezkumu⁽¹⁰⁹⁾. Ve většině sekundárních právních předpisů v oblasti životního prostředí však tato ustanovení chybí a pro pochopení vhodného rozsahu je třeba se stejně jako v případech aktivní legitimace obracet na judikaturu Soudního dvora Evropské unie.

3.2 Možné důvody soudního přezkumu

110. Tento aspekt je významný zvláště v těch jurisdikcích, kde je aktivní legitimace udělována pouze z toho důvodu, že došlo k porušení práv žalující strany. V těchto jurisdikcích jsou možné důvody soudního přezkumu často tradičně omezeny na právní předpisy, které jednotlivci přiznávají práva, která poskytují základ pro dovolávanou aktivní legitimaci. Tento aspekt má význam také pro omezení, jejichž cílem je omezit žalující strany na argumenty, které vznesly v předchozích správních řízeních (prekluze), nebo zabránit žalujícím stranám, aby zneužívaly soudní řízení tím, že budou vznášet irelevantní právní podání.

3.2.1 Specifické činnosti, které podléhají požadavkům účasti veřejnosti

111. Tuto kategorii pokrývá čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy. Jak již bylo uvedeno výše, cílem čl. 9 odst. 2 je poskytnout přístup k právní ochraně v souvislosti s rozhodnutími, akty nebo opomenutími týkajícími se specifických činností, na které se vztahují požadavky účasti veřejnosti podle článku 6 Úmluvy.
112. Jak bylo rovněž uvedeno, čl. 9 odst. 2 umožňuje členským státům omezit aktivní legitimaci, a to na základě toho, že žalující strany, které jsou zároveň jednotlivci, musí ukázat porušování práva nebo dostatečný zájem. Z hlediska možných důvodů soudního přezkumu to může vést k případnému rozdílu mezi tím, jak může být zacházeno s žalobami jednotlivců a nevládních organizací zabývajících se životním prostředím. Toto je důležité zejména u rozhodnutí, aktů a opomenutí týkajících se směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU), tedy hlavních sekundárních právních předpisů EU, kterými se provádí čl. 9 odst. 2. Ve věci *LZ II*⁽¹¹⁰⁾ nicméně Soudní dvůr Evropské unie potvrdil, že oblast působnosti článku 6 Aarhuské úmluvy, a tudíž také čl. 9 odst. 2, je širší, než je tomu u těchto směrnic EU.

3.2.1.1 Jednotlivci

Pokud členský stát podřídí přípustnost žalob podaných jednotlivci podmínce porušení subjektivního práva, je rovněž oprávněn stanovit, že ke zrušení správního rozhodnutí vnitrostátním soudem je třeba, aby došlo k porušení subjektivního práva žalobce.

113. Ve věci *Komise v. Německo* Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že pokud členský stát, v souladu s ustanoveními o přístupu k právní ochraně podle směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU) omezí aktivní legitimaci jednotlivců na situace, kdy jsou omezována či porušována jejich práva, je „rovněž oprávněn stanovit, že ke zrušení správního rozhodnutí příslušným soudem je třeba, aby došlo k porušení subjektivního práva žalobce“⁽¹¹¹⁾. Tento výklad lze uplatnit v souvislosti s dalšími napadenými rozhodnutími, akty a opomenutími, na které se vztahuje čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy.
114. To znamená, že v rámci režimu porušování práva může vnitrostátní soud u žádostí podaných jednotlivci své zkoumání omezit na ustanovení, která opravňují jednotlivce věc právně napadnout.

⁽¹⁰⁹⁾ Ustanovení čl. 6 odst. 2 směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí (2003/4/ES), článek 13 směrnice o odpovědnosti za životní prostředí (2004/35/ES), článek 25 směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU), článek 11 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a článek 23 směrnice Seveso III (2012/18/EU). Viz také bod 27. odůvodnění směrnice o národních emisních stropcích (2016/2284/EU), který výslovně odkazuje na judikaturu Soudního dvora Evropské unie týkající se přístupu k právní ochraně.

⁽¹¹⁰⁾ Věc C-243/15 *LZ II*.

⁽¹¹¹⁾ Věc C-137/14 *Komise v. Německo*, bod 32.

3.2.1.2 Uznávané nevládní organizace zabývající se životním prostředím

U právních sporů spadajících do působnosti čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy nejsou nevládní organizace zabývající se životním prostředím omezeny z hlediska právních důvodů, které mohou uvádět, a mají nárok dovolávat se jakýchkoliv ustanovení právních předpisů EU v oblasti životního prostředí.

115. Omezení dovolávaných žalobních důvodů popsaných v oddíle C.3.2.1.1 se nevztahuje na nevládní organizace zabývající se životním prostředím, které splňují kritéria pro získání aktivní legitimace *de lege* stanovená ve vnitrostátních právních předpisech.
116. Ve věci *Trianel* Soudní dvůr Evropské unie objasnil, že tyto nevládní organizace se mohou dovolávat jakéhokoliv ustanovení právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, které má přímý účinek, a vnitrostátních právních předpisů provádějících právo EU. Soudní dvůr uvedl, že „i když je přípustné, aby vnitrostátní zákonodárce omezil práva, jejichž porušení může být uplatňováno jednotlivcem v rámci žaloby [...], nemůže být takové omezení samo o sobě použito na sdružení na ochranu životního prostředí, jelikož by tím došlo k porušení cílů článku 10a třetího pododstavce poslední věty směrnice 85/337/ES“⁽¹¹²⁾.
117. To znamená, že nevládní organizace zabývající se životním prostředím, která podala žalobu na základě aktivní legitimace *de lege*, má nárok dovolávat se jakéhokoliv ustanovení právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, u kterého se domnívá, že bylo porušeno.

3.2.2 Předmět spadající pod čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy

Důvody, které mají být zkoumány v rámci soudních přezkumů spadajících pod čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy, by měly přinejmenším pokrývat ustanovení právních předpisů, na kterých je založen nárok žalující strany na aktivní legitimaci.

118. Ustanovení čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy stanoví aktivní legitimaci napadnout akty a opomenutí, které nejsou pokryty čl. 9 odst. 1 a 2 Aarhuské úmluvy.

3.2.2.1 Jednotlivci

119. Podle čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy mají osoby z řad veřejnosti přístup k soudním řízením, pokud splňují kritéria stanovená vnitrostátními právními předpisy. V rámci přístupu porušování práva by tedy členské státy mohly omezit rozsah přezkumu na žalobní důvody týkající se práv, u kterých žalující strana uvádí, že byla porušena.

3.2.2.2 Nevládní organizace zabývající se životním prostředím

120. V případě absence aktivní legitimace *de lege* mají nevládní organizace zabývající se životním prostředím nárok přinejmenším na soudní přezkum, pokud jde o ta ustanovení právních předpisů, která dala vzniknout napadnutelným právům a zájmům. Jak je zřejmé z oddílů C.1 a C.2, a zejména z rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve věci *LZ II*, nevládní organizace zabývající se životním prostředím požívají široké právo chránit životní prostředí a dovolávat se před vnitrostátními soudy povinností týkajících se životního prostředí.

3.2.3 Prekluze a další omezení

Rozsah přezkumu vnitrostátním soudem nemůže být omezen na námitky, které již byly vzneseny ve stanovené lhůtě během správního řízení. S argumenty vznesenými zneužívajícím způsobem či nikoliv v dobré víře však mohou soudy nakládat jako s nepřipustnými.

121. Ve věci *Komise v. Německo* Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že není možné omezit „rozsah soudního přezkumu na námitky, které již byly vzneseny ve stanovené lhůtě během správního řízení, v němž bylo přijato rozhodnutí“. Soudní dvůr Evropské unie svůj postoj odůvodnil poukazováním na povinnost zajistit přezkum hmotné i procesní zákonnosti napadeného rozhodnutí v plném rozsahu⁽¹¹³⁾. Rozsudek má význam pro rozhodnutí, akty a opomenutí spadající pod článek 11 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a pod článek 25 směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU) a pro rozhodnutí, akty a opomenutí spadající pod čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy. Je použitelný také na akty a opomenutí spadající pod čl. 9 odst. 3 Úmluvy, protože právní spory, které se jich týkají, se rovněž týkají hmotné a procesní zákonnosti (viz oddíl C.3.3.3).

⁽¹¹²⁾ Věc C-115/09 *Bund für Umwelt und Naturschutz*, bod 45.

⁽¹¹³⁾ Věc C-137/14 *Komise v. Německo*, bod 80.

122. Prekluze není povolena, Soudní dvůr Evropské unie však naznačil, že vnitrostátní zákonodárci „mohou stanovit zvláštní procesní pravidla, jako například nepřipustnost argumentu vzneseného zneužívajícím způsobem či nikoli v dobré víře, která představují vhodné mechanismy zaručení efektivitu soudního řízení“⁽¹¹⁴⁾. V této souvislosti přísluší členským státům stanovit pravidla, která jsou v souladu s obecným požadavkem stanovit soudní přezkum hmotné a procesní zákonnosti rozhodnutí, aktů a opomenutí.

3.3 Míra kontroly/standard přezkumu

Členské státy musí podle čl. 9 odst. 2 a čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy zajistit účinný soudní přezkum hmotné a procesní zákonnosti rozhodnutí, aktů a opomenutí spadajících do působnosti těchto ustanovení, a to i tehdy, pokud sekundární právní předpisy EU výslovně neodkazují na standard přezkumu, který pokrývá oba tyto aspekty zákonnosti.

Kontrola by se měla případně rozšířit na zákonnost právních předpisů a regulačních aktů, pokud omezují nebo porušují procesní a hmotná práva.

123. Míra kontroly nebo standard přezkumu určují, jak důkladně je vnitrostátní soud povinen posoudit zákonnost daného rozhodnutí, aktu nebo opomenutí. Přístupy se mezi členskými státy značně liší. Mohou sahát od zaměření se na procesní otázky až po plný přezkum napadených rozhodnutí, aktů nebo opomenutí, kdy mají soudci možnost nahradit zjištění správy svým vlastním posouzením.

124. Aarhuská úmluva ani sekundární právní předpisy EU míru kontroly nebo standard přezkumu podrobně nestanoví. Judikatura Soudního dvora Evropské unie nicméně částečně objasňuje minimální požadavky, které je nutno splnit, aby byl soudní přezkum považován za účinný.

3.3.1 Žádosti o informace o životním prostředí

Členské státy musí zajistit účinný soudní přezkum práva požadovat informace o životním prostředí, který bude pokrývat příslušné zásady a pravidla právních předpisů EU. Posledně uvedené zahrnují konkrétní podmínky, které musí orgán veřejné správy podle závazných ustanovení EU týkajících se přístupu k informacím o životním prostředí splnit.

125. Právní spory týkající se rozhodnutí ohledně žádostí o informace o životním prostředí spadají do působnosti čl. 9 odst. 1 Aarhuské úmluvy. Směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí (2003/4/ES) obsahuje ustanovení o přístupu k právní ochraně⁽¹¹⁵⁾, která odráží požadavky čl. 9 odst. 1. Tato ustanovení stanoví, že členské státy zajistí, aby jakákoliv osoba požadující informace podle směrnice měla přístup k postupu přezkoumání před soudem nebo jiným nezávislým a nestranným subjektem ustaveným podle zákona, u kterého je možné přezkoumat jednání nebo nečinnost dotčeného orgánu veřejné správy a jehož rozhodnutí mohou být konečná. Tato ustanovení však neurčují rozsah soudního přezkumu požadovaného směrnicí.

126. Ve věci *East Sussex* byl Soudní dvůr Evropské unie požádán o výklad rozsahu přezkumu požadovaného směrnicí o přístupu k informacím o životním prostředí (2003/4/ES). Soudní dvůr uvedl, že „vzhledem k neexistenci upřesnění v unijním právu je určení tohoto rozsahu věcí právního řádu členských států, který však musí respektovat zásadu rovnocennosti a zásadu efektivitu“⁽¹¹⁶⁾. V konkrétním rámci ustanovení směrnice týkajících se přístupu k právní ochraně Soudní dvůr Evropské unie objasnil, že účinný přezkum musí splňovat cíl, kterým je zajistit, aby všechny fyzické nebo právnické osoby členského státu měly právo přístupu k informacím o životním prostředí, které jsou drženy orgány veřejné správy nebo na jejich účet, aniž by tyto osoby musely prokazovat svůj oprávněný zájem⁽¹¹⁷⁾. Pokud jde o napadené správní rozhodnutí fakturovat žalobci určité náklady za odpověď na žádost o informace, Soudní dvůr Evropské unie ve věci *East Sussex* uvedl, že vnitrostátní soud musí minimálně přezkoumat, zda byly splněny příslušné podmínky uvedené ve směrnicí.⁽¹¹⁸⁾

⁽¹¹⁴⁾ Věc C-137/14 *Komise v. Německo*, bod 81.

⁽¹¹⁵⁾ Ustanovení čl. 6 odst. 2.

⁽¹¹⁶⁾ Věc C-71/14 *East Sussex*, bod 53.

⁽¹¹⁷⁾ Věc C-279/12 *Fish Legal a Shirley*, bod 36.

⁽¹¹⁸⁾ Stanovené v čl. 5 odst. 2.

3.3.2 Jiné oblasti, jako např. specifické činnosti vyžadující účast veřejnosti, odpovědnost za životní prostředí, plány a programy a odchylky, prováděcí vnitrostátní předpisy a regulační akty

Judikatura Soudního dvora Evropské unie uvádí pokyny, jak by měla být provedena kontrola rozhodnutí, aktů a opomenutí podle právních předpisů EU v oblasti životního prostředí.

3.3.2.1 Nutnost kontroly procesní i hmotné zákonnosti

127. Soudní přezkum stanovený v čl. 9 odst. 2 Aarhuské úmluvy – a v sekundárních právních předpisech EU, které ji provádějí – musí posuzovat hmotnou i procesní zákonnost napadených rozhodnutí, aktů a opomenutí. Ani Aarhuská úmluva ani sekundární právní předpisy EU však nestanoví rozsah přezkumu hmotné a procesní zákonnosti, který musí být proveden.
128. Obdobně čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy nestanoví výslovnou povinnost zavést systém přezkumu, v rámci kterého by byla posouzena hmotná a procesní zákonnost aktu nebo opomenutí. V kontextu sekundárních právních předpisů EU to v současné době výslovně stanoví pouze směrnice o odpovědnosti za životní prostředí (2004/35/ES). Judikatura Soudního dvora Evropské unie, zejména ve věci *East Sussex* a ve věci *Janecek*, naznačuje, že zásada EU týkající se účinného soudního přezkumu, která pokrývá hmotnou a procesní zákonnost, se uplatní na akty a opomenutí spadající pod čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy. Jinak by nemohlo být zajištěno, že vnitrostátní soudy mohou dostatečně chránit cíle právních předpisů EU v oblasti životního prostředí a práva, která jsou těmito předpisy přiznána. Podle Průvodce použitím Aarhuské úmluvy je standard přezkumu, který se použije v souvislosti s čl. 9 odst. 3, totožný se standardem, který se použije v souvislosti s čl. 9 odst. 2, což znamená, že vnitrostátní soud by měl přezkoumat hmotnou i procesní zákonnost ⁽¹¹⁹⁾.
129. Judikatura Soudního dvora Evropské unie upřesňuje, že přezkum omezený na procesní zákonnost by nebyl v souladu s povinnostmi vyplývajícími z čl. 9 odst. 2 a ze souvisejících sekundárních právních předpisů EU. Ve věci *Komise v. Německo* Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že „samotným cílem článku 11 směrnice 2011/92/ES a článku 25 směrnice 2010/75/ES je nejen zaručit právnímu subjektu nejširší možný přístup k soudnímu přezkumu, ale rovněž umožnit, aby se přezkum týkal věcné i procesní zákonnosti napadeného rozhodnutí v plném rozsahu“ ⁽¹²⁰⁾.
130. Obecněji ve věci *East Sussex* ⁽¹²¹⁾ Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že systém soudního přezkumu je v souladu se zásadou efektivitativy „za podmínky, že soudu rozhodujícímu o žalobě na neplatnost takového rozhodnutí umožňuje použít efektivně v rámci přezkumu jeho legality relevantní zásady a pravidla unijního práva“.
131. Závěr, který lze učinit z věci *East Sussex*, zní, že i tehdy, není-li standard přezkumu v právních předpisech EU stanoven, musí být způsob, jakým je přezkum vykonán, účelný z hlediska ochrany práv a zajišťování splnění cílů příslušných právních předpisů EU.

3.3.2.2 Procesní zákonnost

132. Průvodce použitím Aarhuské úmluvy definuje procesní nezákonnost jako případ, kdy orgán veřejné správy porušil postupy stanovené v právních předpisech ⁽¹²²⁾.
133. Procesní nedostatky, které mohou vést k nezákonnosti rozhodnutí, aktu nebo opomenutí, mohou souviset s 1) příslušností orgánu k přijetí daného rozhodnutí nebo aktu, 2) povinným postupem stanoveným pro rozhodovací proces (např. projednání s veřejností nebo provedení posouzení vlivů na životní prostředí) nebo 3) s formou rozhodnutí, aktu nebo opomenutí.
134. Zatímco body 1) a 3) jsou obvykle určovány členskými státy v souladu s jejich procesní autonomií, u bodu 2) je pravděpodobnější, že bude určen právními předpisy EU, v nichž jsou stanoveny požadavky týkající se povinné účasti veřejnosti ustanoveními Aarhuské úmluvy a souvisejících sekundárních právních předpisů EU. Například směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) stanoví formální požadavky týkající se projednání s veřejností, které musí orgán veřejné správy při provádění posuzování vlivů na životní prostředí splnit. Splnění těchto požadavků je zásadní pro zajištění účinné účasti veřejnosti na rozhodovacích procesech. V důsledku toho

⁽¹¹⁹⁾ Průvodce použitím Aarhuské úmluvy, s. 199.

⁽¹²⁰⁾ Věc C-137/14 *Komise v. Německo*, bod 80 (zdůraznění přidáno).

⁽¹²¹⁾ Věc C-71/14 *East Sussex*, bod 58.

⁽¹²²⁾ Viz strana 196.

musí být vnitrostátní soud při uplatňování výše uvedeného přístupu zmocněn k přezkumu těchto formálních požadavků a v případě nedostatků v postupu musí rozhodnout o odpovídajících prostředcích nápravy. Povinné formální požadavky nejsou předmětem uvážení orgánu veřejné správy.

135. Kontrola procesní zákonnosti se může týkat prostoru pro zhojení nedostatků opatření soukromé strany nebo orgánu veřejné správy, které jsou z hlediska práva stiženy nedostatky. Soudní dvůr Evropské unie povolil možnost zhojení nedostatků, ale připojil k ní podmínky týkající se jejího využití⁽¹²³⁾. Ve věci *Križan* byl Soudní dvůr Evropské unie v souvislosti s řízením o povolení skládky požádán, aby zvážil prostor pro opravu chyby způsobené orgánem veřejné správy (konkrétně nezpřístupnění určitých informací v rámci postupu schvalování skládky), a to ve stádiu správního řízení proti rozhodnutí daného orgánu. Soudní dvůr Evropské unie potvrdil, že zhojení nedostatků je možné, pokud byly ve stádiu řízení otevřeny všechny požadované možnosti výběru a alternativy⁽¹²⁴⁾. To přísluší ověřit vnitrostátnímu soudu⁽¹²⁵⁾.

3.3.2.3 Hmotná zákonnost

136. Průvodce použitím Aarhuské úmluvy definuje hmotnou nezákonnost jako případ, kdy došlo k porušení podstaty práva⁽¹²⁶⁾.

a) Skutkový stav věci

137. První aspekt přezkumu hmotné zákonnosti se týká skutkového stavu věci. Skutkový stav věci, shromážděný správou a následně upravený v rámci procesu veřejné konzultace, představuje základ, na němž se příslušný orgán rozhodne, zda přijmout rozhodnutí nebo opatření či nikoliv a s jakým obsahem a odůvodněním. Pokud je skutkový stav neúplný či chybný nebo pokud je chybně vyložen, má tato chyba přímé důsledky pro kvalitu přijatého správního rozhodnutí a může ohrozit cíle právních předpisů EU v oblasti životního prostředí.

138. Ve věci *East Sussex* Soudní dvůr Evropské unie potvrdil, že při neexistenci unijních pravidel je stanovení podrobných procesních podmínek soudních řízení k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, věcí právního řádu členských států. V této souvislosti nesmí být v praxi znemožněn nebo nadměrně ztížen výkon práv přiznaných právem Unie (zásada efektivity)⁽¹²⁷⁾.

139. Vnitrostátní soudy obecně nemusí provádět vlastní shromažďování informací nebo skutková šetření. Aby však byl zajištěn účinný přezkum daných rozhodnutí, aktů nebo opomenutí, musí být při přezkumu skutkového stavu uplatněn minimální standard, aby se zajistilo, že žalující strana může uplatnit své právo požádat o účinný přezkum, i pokud se jedná o zkoumání dotčeného skutkového stavu. Pokud by vnitrostátní soud nikdy nemohl přezkoumat skutkový stav, na kterém správa založila své rozhodnutí, mohlo by to žalující straně již od začátku zabránit, aby účinně předložila potenciálně odůvodněný nárok.

b) Posouzení podstaty rozhodnutí, aktů nebo opomenutí

140. Subjekty podílející se na správním rozhodování mají při vyvozování závěrů ze skutkového stavu věci a použitelných právních předpisů široký prostor pro volné uvážení. Soudní dvůr Evropské unie uznává, že omezený přezkum podstaty rozhodnutí, aktu nebo opomenutí může být slučitelný s právními předpisy EU. Jak již bylo uvedeno výše, Soudní dvůr Evropské unie ve věci *East Sussex* uvedl, že ačkoliv omezený soudní přezkum sám o sobě výkon práv přiznaných právními předpisy EU nadměrně neztěžuje, musí přinejmenším umožnit, aby soud rozhodující o žalobě mohl efektivně použít relevantní zásady a pravidla unijního práva.⁽¹²⁸⁾

141. To znamená, že použitý standard přezkumu musí zajistit, že jsou zabezpečeny cíle a působnost daných právních předpisů EU. Standard rovněž musí zohlednit rozsah volného uvážení, který mají subjekty podílející se na rozhodování při tom, když tento skutkový stav hodnotí a vyvozují z něj závěry a zjištění.

142. Judikatura Soudního dvora Evropské unie objasňuje, jak by vnitrostátní soudci měli kontrolovat prostor veřejných orgánů pro volné uvážení, a to v několika konkrétních kontextech.

⁽¹²³⁾ Ve věci C-215/06, *Komise v. Irsko*, Soudní dvůr Evropské unie v bodu 57 uvedl, že „Přitom právo Společenství nemůže sice bránit tomu, aby použitelné vnitrostátní právní předpisy v určitých případech zhojily nedostatky určitých operací nebo aktů, které jsou z hlediska tohoto práva stiženy vadami, nicméně taková možnost by měla být vázána na podmínku, že dotyčné osobě neposkytne příležitost, jak obejít pravidla Společenství nebo jak se zbavit povinností je uplatnit, a zůstat výjimečná.“

⁽¹²⁴⁾ Věc C-416/10 *Križan*, body 87 až 91.

⁽¹²⁵⁾ Věc C-416/10 *Križan*, bod 91.

⁽¹²⁶⁾ Viz strana 196.

⁽¹²⁷⁾ Věc C-71/14 *East Sussex*, bod 52.

⁽¹²⁸⁾ Věc C-71/14 *East Sussex*, bod 58.

143. V souvislosti se směrnicí o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) rozsudky Soudního dvora Evropské unie ve věci *Mellor* a ve věci *Gruber* ⁽¹²⁹⁾ stanoví, že osoba z řad dotčené veřejnosti může před vnitrostátním soudem napadnout rozhodnutí správy neprovádět posouzení projektu z hlediska vlivů na životní prostředí. Účinný soudní přezkum musí konkrétně přezkoumat zákonnost důvodů napadeného rozhodnutí o předběžném ověření ⁽¹³⁰⁾. To zahrnuje i otázku, zda je pravděpodobné, že projekt bude mít významný vliv na životní prostředí. S ohledem na stejnou směrnici dále Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Komise v. Německo* uvedl, že členský stát nemůže omezit rozsah soudního přezkumu na otázku, zda bylo rozhodnutí neprovést posouzení vlivů na životní prostředí platné. Soudní dvůr konstatoval, že vyloučení použitelnosti soudního přezkumu v případě, že posouzení vlivu na životní prostředí bylo sice provedeno, avšak je stíženo vadami, a to i závažnými, by znamenalo zbavit ustanovení směrnice týkající se účasti veřejnosti užitečného účinku ⁽¹³¹⁾.
144. V souvislosti s čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích (92/43/EHS) Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Waddenzee* ⁽¹³²⁾ rozhodl, že příslušné vnitrostátní orgány mohou povolit činnost v chráněné lokalitě v rámci sítě Natura 2000, pokud – s přihlédnutím k výsledkům odpovídajícího posouzení – neexistuje z vědeckého hlediska žádná důvodná pochybnost ohledně toho, že tato činnost nebude mít z hlediska cílů ochrany této lokality žádné škodlivé účinky na její celistvost. To znamená, že pokud je vnitrostátní soudce vyzván, aby přezkoumal rozhodnutí o povolení takové činnosti, musí určit, zda vědecké důkazy, o které se orgán veřejné správy opíral, zanechávají nějaké důvodné pochybnosti, či nikoliv.
145. Vnitrostátní soudce tedy může být vyzván, aby vzal v úvahu relevantní vědecké důkazy, z nichž běžně vycházejí opatření týkající se životního prostředí. Znění rozsudku ve věci *Waddenzee* naznačuje, že ověření toho, zda neexistují žádné důvodné pochybnosti, je objektivní, a vnitrostátní soudy k němu nemohou přistupovat jako k subjektivnímu ověření, které závisí výlučně na volném uvážení orgánu veřejné správy.
146. V rámci požadavku připravit plány kvality ovzduší podle právních předpisů týkajících se kvality okolního ovzduší Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Janecek* uvedl, že „ačkoli členské státy disponují posuzovací pravomocí, čl. 7 odst. 3 směrnice 96/62/ES obsahuje meze pro její výkon, jichž se lze dovolávat před vnitrostátními soudy (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 24. října 1996, *Kraaijeveld a další*, C-72/95, Recueil, s. I-5403, bod 59), pokud jde o přiměřenost opatření, která musí obsahovat akční plán s cílem snížení rizika překročení a omezení doby trvání takové situace, s ohledem na rovnováhu, již je třeba zajistit mezi uvedeným cílem a jednotlivými dotčenými veřejnými a soukromými zájmy“ ⁽¹³³⁾. Soudní dvůr Evropské unie tedy v tomto rozsudku předpokládá, že kontrola ze strany vnitrostátního soudce by se měla rozšířit na přiměřenost opatření s ohledem na příslušné zájmy v daném případě. Obdobně v rámci požadavku, aby členské státy vypracovaly programy na snížení emisí konkrétních znečišťujících látek za účelem splnění emisních stropů pro tyto látky stanovených směrnicí o národních emisních stropech (2016/2284/EU) ⁽¹³⁴⁾, Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Stichting Natuur en Milieu* uvedl, že soudní kontrola by se měla rozšířit o otázku, zda národní programy obsahují přiměřené a soudržné politiky a opatření, které mohou snížit emise na úrovně vyžadované emisními stropy ⁽¹³⁵⁾.
147. Ve stejném smyslu je míra soudní kontroly očekávaná Soudním dvorem Evropské unie ve věci *Janecek* a ve věci *Stichting Natuur en Milieu* relevantní i v oblastech právních předpisů EU týkajících se vody a odpadu, kde požadavky, aby příslušné veřejné orgány připravily plány a programy, rovněž splňují klíčovou roli při dosahování cílů v oblasti životního prostředí.
148. Ve věci *Stichting Natuur en Milieu* Soudní dvůr Evropské unie stanovil obecnou povinnost členských států zdržet se přijímání předpisů, obecných nebo konkrétních, které by mohly vážně ohrozit výsledek stanovený směrnicí ⁽¹³⁶⁾. Toto je důležité, pokud je vnitrostátnímu soudci předkládán argument, že rozhodnutí, jehož cílem je provádět určitý právní předpis EU v oblasti životního prostředí, poškodí provádění jiného předpisu.
149. Společnými body objevujícími se ve výše uvedených věcech a ve věci *East Sussex* jsou význam zvláštností jednotlivých právních předpisů EU a správný výklad unijního práva během rozhodovacího procesu. Většina

⁽¹²⁹⁾ Věc C-570/13 *Gruber*, body 42 až 50.

⁽¹³⁰⁾ Věc C-75/08 *Mellor*, bod 59.

⁽¹³¹⁾ Věc C-137/14 *Komise v. Německo*, bod 48, a věc C-72/12 *Altrip*, bod 37.

⁽¹³²⁾ Věc C-127/02 *Waddenzee*, bod 59.

⁽¹³³⁾ Věc C-237/07 *Janecek*, bod 46.

⁽¹³⁴⁾ Dříve 2001/81/ES.

⁽¹³⁵⁾ Spojené věci C-165/09 až C-167/09 *Stichting Natuur en Milieu*.

⁽¹³⁶⁾ Spojené věci C-165/09 až C-167/09 *Stichting Natuur en Milieu*, body 78 a 79.

uvedené judikatury vznikla na základě předběžných otázek od vnitrostátních soudů, jejichž cílem bylo umožnit těmto soudům, aby mohly ověřit, zda subjekty podléající se na správním rozhodování použily správný výklad unijního práva. V této souvislosti je rovněž důležité připomenout, že pokud musí vnitrostátní soudy podle vnitrostátního práva vznášet právní názory vycházející ze závazných vnitrostátních pravidel, které nebyly vzneseny účastníky řízení, jsou z moci úřední povinny uplatňovat příslušné právní předpisy EU, a to bez ohledu na to, čeho se účastníci řízení dovolávají⁽¹³⁷⁾.

150. Zásada proporcionality má význam také v případech, kdy jsou zohledňovány zvláštnosti právních předpisů EU v oblasti životního prostředí⁽¹³⁸⁾.

c) *Kontrola vnitrostátních právních předpisů a regulačních aktů*

151. Jak bylo uvedeno v oddíle C.1.2, právní předpisy EU v oblasti životního prostředí pro ochranu veřejných zájmů – včetně zájmu zapojení veřejnosti – budou částečně záviset na prováděcích vnitrostátních předpisech a na regulačních aktech. Nelze vyloučit, že samotné právní a regulační akty někdy budou zatíženy chybami a více omezující při uznávání práv uvedených v oddíle C.1, než jak zaručují dotčené právní předpisy EU v oblasti životního prostředí. Prováděcí předpisy a regulační akty zatížené chybami mohou vést k tomu, že právní předpisy EU v oblasti životního prostředí nejsou uplatňovány jednotně, a proto Soudní dvůr Evropské unie uznal potřebu zajistit za určitých okolností jejich přezkum.

152. Aarhuská úmluva vylučuje legislativní akty ze své působnosti⁽¹³⁹⁾ a směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) ze své působnosti vylučuje „záměry, jejichž jednotlivé části jsou přijímány zvláštními vnitrostátními právními předpisy“. Ve věci *Boxus a další* a ve věci *Solvay a další* Soudní dvůr Evropské unie potvrdil, že vnitrostátní soudy musí být připraveny kontrolovat vnitrostátní legislativní akty, aby zajistily, že splňují podmínky, které by odůvodnily jejich vyloučení z požadavků týkajících se posuzování vlivů na životní prostředí. Tyto věci se týkaly vnitrostátních právních předpisů, které chtěly nezávisle na obvyklých správních postupech stanovit požadavky týkající se konkrétních prvků letištní a železniční infrastruktury. Soudní dvůr Evropské unie usoudil, že výjimka pro legislativní akty se uplatní, pouze jsou-li splněny určité podmínky, a konstatoval, že příslušná ustanovení Aarhuské úmluvy a směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) týkající se přístupu k právní ochraně by ztratila veškerý užitečný účinek, pokud by pouhá skutečnost, že záměr byl přijat zákonem, vedla k tomu, že by nebylo možné podat opravný prostředek, kterým by mohla být napadena jeho hmotná a procesní legalita⁽¹⁴⁰⁾. Vnitrostátní soudy proto mají povinnost přezkoumat, zda jsou splněny podmínky odůvodňující vyloučení⁽¹⁴¹⁾.

153. Ve věci *Inter-Environnement Wallonie* Soudní dvůr Evropské unie zdůraznil význam kontroly legislativních aktů ze strany vnitrostátních soudů, aby bylo možné zajistit splnění požadavků právních předpisů EU v oblasti životního prostředí týkajících se plánů a programů⁽¹⁴²⁾. Ve věci *Stadt Wiener Neustadt* Soudní dvůr Evropské unie odkazoval na roli vnitrostátního soudu při ověřování toho, zda jsou vnitrostátní právní předpisy v souladu se směrnicí o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) v souvislosti se zhojením nedostatků protiprávních opatření⁽¹⁴³⁾. Soudní dvůr v této věci uvedl, že unijní právo vylučuje vnitrostátní právní předpisy, které stanoví, že u některých projektů, u kterých ve skutečnosti nebylo provedeno posouzení vlivů na životní prostředí, se musí mít za to, že předchozí posouzení bylo provedeno. Soudní dvůr konstatoval, že takovéto právní předpisy by mohly bránit možnosti dosáhnout účinné nápravy za přiměřených podmínek⁽¹⁴⁴⁾.

d) *Zkoumání platnosti aktů přijatých orgány a institucemi EU*

154. Článek 267 SFEU stanoví prostředek, pomocí něhož mohou vnitrostátní soudy Soudnímu dvoru Evropské unie pokládat otázky týkající se platnosti právních předpisů a aktů EU. Využití této možnosti dokládá věc *Standley*, kde

⁽¹³⁷⁾ Viz věc C-72/95 *Kraaijeveld*, bod 57.

⁽¹³⁸⁾ Ve spojených věcech C-293/12 a C-594/12 *Digital Rights Ireland a Seitlinger a další* týkajících se pravidel pro obecné uchování komunikačních metadat Soudní dvůr Evropské unie v bodě 47 uvedl, že „co se týče soudního přezkumu dodržování těchto podmínek, jedná-li se o zásahy do základních práv, rozsah posuzovací pravomoci unijního zákonodávce může být omezený v závislosti na řadě skutečností, mezi něž patří mimo jiné dotčená oblast, povaha dotčeného práva zaručeného Listinou, povaha a závažnost zásahu a jeho účel.“

⁽¹³⁹⁾ Důvodem je to, že definice „orgánu veřejné správy“ podle čl. 2 odst. 2 Aarhuské úmluvy vylučuje orgány nebo instituce činné v oblasti soudní nebo zákonodárné.

⁽¹⁴⁰⁾ Spojené věci C-128/09 až C-131/09, C-134/09 a C-135/09, *Boxus a další*, bod 53.

⁽¹⁴¹⁾ Spojené věci C-128/09 až C-131/09, C-134/09 a C-135/09, *Boxus a další*.

⁽¹⁴²⁾ Věc C-41/11 *Inter-Environnement Wallonie*, body 42 až 47.

⁽¹⁴³⁾ Věc C-348/15 *Stadt Wiener Neustadt*, bod 38.

⁽¹⁴⁴⁾ Věc C-348/15 *Stadt Wiener Neustadt*, body 47 a 48.

Soudní dvůr Evropské unie v návaznosti na otázky položené vnitrostátním soudem zkoumal mimo jiné platnost směrnice o dusičnanech (91/676/EHS) s ohledem na zásadu „znečišťovatel platí“ stanovenou v článku 191 SFEU⁽¹⁴⁵⁾. Obdobně ve věci *Safety Hi Tech* Soudní dvůr Evropské unie přezkoumal platnost nařízení o ozonové vrstvě (3093/94) (nyní 2037/2000) s ohledem na ustanovení článku 191 SFEU, že cílem politiky EU v oblasti životního prostředí by měla být vysoká úroveň ochrany životního prostředí⁽¹⁴⁶⁾. Věc *Eco-Emballages SA*, kde se mimo jiné objevila otázka týkající se platnosti směrnice Komise přijaté v rámci směrnice o obalových odpadech (94/62/ES), ukazuje, jak lze článek 267 SFEU využít v souvislosti s doplňkovým aktem přijatým na úrovni EU⁽¹⁴⁷⁾.

4. ÚČINNÉ PROSTŘEDKY NÁPRAVY

4.1 Úvod

Existuje obecný požadavek, aby každý orgán členského státu odstranil protiprávní důsledky porušení právních předpisů EU v oblasti životního prostředí. Členské státy se rovněž musí zdržet přijímání opatření, která mohou vážně ohrozit výsledek stanovený právními předpisy EU v oblasti životního prostředí. Členské státy mají posuzovací pravomoc ohledně účinných prostředků nápravy za předpokladu, že jsou tyto prostředky v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity.

155. Obecně nebude postačovat, aby soudní přezkum určil, zda bylo konkrétní rozhodnutí, akt nebo opomenutí zákonné. Pokud je postup orgánu veřejné správy shledán v rozporu s unijním právem, bude rovněž nutné, aby vnitrostátní soud zvážil účinné prostředky nápravy – někdy označované jako úlevy. Soudní dvůr Evropské unie ze zásady spolupráce v dobré víře, která je nyní stanovena v čl. 4 odst. 3 SEU, odvodil požadavek, aby každý orgán členského státu odstranil protiprávní důsledky porušení unijního práva⁽¹⁴⁸⁾. Povinnost spolupráce rovněž vyžaduje, aby se porušením zabránilo před tím, než k nim dojde, přičemž členské státy mají povinnost zdržet se přijímání opatření, která mohou vážně ohrozit výsledek stanovený právními předpisy EU v oblasti životního prostředí⁽¹⁴⁹⁾. Právní systémy členských států proto musí stanovit účinné prostředky nápravy, které jsou v souladu s těmito požadavky.
156. Podrobné procesní podmínky pro účinné prostředky nápravy jsou podle zásady procesní autonomie členských států záležitostí vnitrostátního právního řádu každého členského státu. Je tomu tak za předpokladu, že tyto podmínky nejsou méně příznivé než ty, které se týkají obdobných situací na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a že v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných právním řádem EU (zásada efektivity)⁽¹⁵⁰⁾. Pokud jde o druhou uvedenou zásadu, Soudní dvůr Evropské unie se rovněž odvolával na normy odvozené od čl. 47 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie, který zakotvuje právo na účinné prostředky nápravy⁽¹⁵¹⁾.
157. Na účinné prostředky nápravy odkazuje rovněž Aarhuská úmluva. Ustanovení čl. 9 odst. 4 vyžaduje, aby postupy soudního přezkumu pro napadení rozhodnutí, aktů nebo opomenutí zajistily přiměřenou a účinnou nápravu, včetně „právně přikázaných úlev“ ve vhodných případech. Jedná se o pomocný požadavek k požadavkům čl. 9 odst. 1, 2 a 3 Aarhuské úmluvy.

4.2 Prostředky nápravy v případě menších procesních vad

Menší procesní vady nevyžadují prostředky nápravy za předpokladu, že lze stanovit – aniž by to pro žadatele o soudní přezkum znamenalo jakoukoliv zátěž –, že tyto vady neměly dopad na napadené rozhodnutí.

158. Ve věci *Altrip*, která se týkala otázek výkladu, které vyvstaly na základě údajných nesrovnalostí v posouzení vlivů na životní prostředí provedeném pro navrhovaný plán nádrže pro zadržování povodňové vody, Soudní dvůr

⁽¹⁴⁵⁾ Věc C-293/97 *Standley*, body 51 a 52.

⁽¹⁴⁶⁾ Věc C-284/95 *Safety Hi Tech*, body 33 až 61.

⁽¹⁴⁷⁾ Spojené věci C-313/15 a C-530/15, *Eco-Emballages SA*.

⁽¹⁴⁸⁾ Věc C-201/02 *Wells*, body 64 až 65.

⁽¹⁴⁹⁾ Věc C-129/96 *Inter-Environnement Wallonie*, bod 45.

⁽¹⁵⁰⁾ Věc C-201/02 *Wells*, bod 67, a věc C-420/11 *Leth*, bod 38.

⁽¹⁵¹⁾ Věc C-71/14 *East Sussex*, bod 52.

Evropské unie uvedl, že „nelze popřít, že ne každá procesní vada s sebou nezbytně nese důsledky, které by mohly ovlivnit vyznění rozhodnutí“⁽¹⁵²⁾. Soudní dvůr rozhodl, že účinné prostředky nápravy, jako např. zrušení, nemusí nastat, pokud by napadené rozhodnutí nebylo bez uplatněné procesní vady odlišné⁽¹⁵³⁾. Soudní dvůr nicméně rovněž rozhodl, že nelze vyžadovat, aby žadatel o soudní přezkum prokázal příčinnou souvislost mezi procesní vadou a napadeným rozhodnutím⁽¹⁵⁴⁾. Naopak důkaz, že procesní vada by na výsledku nic nezměnila, musí poskytnout ostatní.⁽¹⁵⁵⁾

4.3 Pozastavení a zrušení protiprávních rozhodnutí nebo aktů nebo jejich prohlášení za neplatné, včetně nepoužití právních předpisů a regulačních aktů

Vnitrostátní soudy musí zvážit přijetí obecných nebo konkrétních opatření pro řešení nesouladu s právními předpisy EU v oblasti životního prostředí. Tato opatření mohou zahrnovat pozastavení či zrušení protiprávních rozhodnutí nebo aktů nebo jejich prohlášení za neplatné a nepoužití právních předpisů a regulačních aktů.

159. Ve věci *Wells*, která se týkala udělení souhlasu s těžební činností bez předchozího provedení posouzení vlivů na životní prostředí, Soudní dvůr Evropské unie posuzoval rozsah povinnosti napravit situaci vyplývající z neprovedení posouzení vlivů na životní prostředí. Soudní dvůr rozhodl, že „příslušné orgány jsou povinny ve sféře svých pravomocí přijmout veškerá obecná nebo konkrétní opatření pro nápravu situace vyplývající z neprovedení posouzení projektu z hlediska vlivů na životní prostředí“⁽¹⁵⁶⁾. Soudní dvůr rovněž uvedl, že „je věcí vnitrostátního soudu určit, zda je podle vnitrostátního práva možné, aby byl již udělený souhlas zrušen nebo pozastaven, aby bylo možné projekt podrobit posouzení jeho vlivů na životní prostředí“⁽¹⁵⁷⁾. Soudní dvůr Evropské unie chápal pozastavení nebo zrušení napadeného souhlasu jako krok ke splnění opomenutého požadavku, konkrétně provedení posouzení vlivů na životní prostředí⁽¹⁵⁸⁾.

160. Ve věci *Boxus a další* a ve věci *Solvay a další* Soudní dvůr Evropské unie posuzoval, jak by měl vnitrostátní soud řešit situaci, kdy vnitrostátní právní předpisy nesplňují kritéria pro odůvodnění nepoužití požadavků týkajících se posuzování vlivů na životní prostředí. Soudní dvůr rozhodl, že vnitrostátní soud by měl být připraven právní předpis zatížený vadami nepoužít⁽¹⁵⁹⁾. Ve věci *Stadt Wiener Neustadt* Soudní dvůr Evropské unie usoudil, že vnitrostátní právní předpis, který by mohl bránit možnosti dosáhnout účinné nápravy druhu uvedeného ve věci *Wells*, je neslučitelný s požadavky směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU)⁽¹⁶⁰⁾. Je věcí vnitrostátního soudu toto ověřit⁽¹⁶¹⁾.

Některé vnitrostátní soudy mají pravomoc omezit účinky prohlášení regulačních aktů, které byly shledány v rozporu s právními předpisy EU v oblasti životního prostředí, za neplatné. Tato pravomoc však může být uplatněna, pouze jsou-li splněny přísné podmínky.

161. Pokud porušení právních předpisů EU v oblasti životního prostředí vyžaduje prohlášení regulačních aktů za neplatné (v souladu s pravomocí, která byla soudům udělena vnitrostátními právními předpisy), může to pro vnitrostátní soud představovat dilema: jak omezit nežádoucí účinky na životní prostředí způsobené samotným prohlášením neplatnosti, zejména pokud před tím, než budou zavedena náhradní ustanovení, uplyne určitá doba? Soudní dvůr Evropské unie stanovil kritéria pro řešení této otázky ve věci *Inter-Environnement Wallonie*⁽¹⁶²⁾, která se týkala po právní stránce nesprávného akčního programu pro dusičnany, a ve věci *Association France Nature Environnement*⁽¹⁶³⁾, která se týkala po právní stránce nesprávného nařízení o strategickém posouzení vlivů na životní prostředí. Soudní dvůr potvrdil, že vnitrostátní soud je oprávněn omezit právní účinky prohlášení neplatnosti, pokud je toto omezení vyžadováno naléhavým zájmem týkajícím se ochrany životního prostředí.

⁽¹⁵²⁾ Věc C-72/12 *Altrip*, bod 49.

⁽¹⁵³⁾ Věc C-72/12 *Altrip*, bod 51.

⁽¹⁵⁴⁾ Věc C-72/12 *Altrip*, bod 52 až 54.

⁽¹⁵⁵⁾ Možnost nebrat v úvahu menší procesní vady pro účely účinných prostředků nápravy však nebrání tomu, aby soudce prohlásil, že k procesní vadě došlo.

⁽¹⁵⁶⁾ Věc C-201/02 *Wells*, bod 65.

⁽¹⁵⁷⁾ Věc C-201/02 *Wells*, bod 69.

⁽¹⁵⁸⁾ Věc C-201/02 *Wells*, bod 60.

⁽¹⁵⁹⁾ Spojené věci C-128/09 až C-131/09, C-134/09 a C-135/09, *Boxus a další*, bod 57, a věc C-182/10 *Solvay a další*, bod 52.

⁽¹⁶⁰⁾ Věc C-348/15 *Stadt Wiener Neustadt*, body 45 až 48.

⁽¹⁶¹⁾ Věc C-348/15 *Stadt Wiener Neustadt*, bod 31.

⁽¹⁶²⁾ Věc C-41/11 *Inter-Environnement Wallonie*.

⁽¹⁶³⁾ Věc C-379/15 *Association France Nature Environnement*.

162. Pravomoc vnitrostátního soudu omezit účinky prohlášení neplatnosti však může být uplatněna, pouze jsou-li splněny určité podmínky ⁽¹⁶⁴⁾:
- napadené ustanovení vnitrostátního práva musí představovat řádné provedení právních předpisů EU týkajících se ochrany životního prostředí,
 - přijetí nového ustanovení vnitrostátního práva a jeho vstup v platnost neumožňuje vyhnout se nepříznivým dopadům na životní prostředí v důsledku prohlášení napadeného ustanovení vnitrostátního práva za neplatné,
 - důsledkem prohlášení neplatnosti by byl vznik mezery v právu, pokud jde o provedení, který by byl pro životní prostředí škodlivější v tom smyslu, že prohlášení neplatnosti by vedlo k menší ochraně,
 - účinky napadeného ustanovení, které by výjimečně zůstalo zachováno, by pokrývaly pouze dobu nezbytně nutnou pro přijetí opatření napravujících protiprávnost.

4.4 Pokyny vyžadující přijetí opomenutých opatření

Příslušné správní orgány musí zvážit přijetí obecných nebo konkrétních opatření pro řešení nesouladu s právními předpisy EU v oblasti životního prostředí. Pokud tak neučiní, je věcí příslušného vnitrostátního soudu, aby jakékoliv potřebné opatření přijal.

163. Ve věci *Janecek* ⁽¹⁶⁵⁾ Soudní dvůr Evropské unie posuzoval situaci vyplývající z toho, že orgán veřejné správy za účelem řešení problému vysoké úrovně částic v ovzduší nepřijal právními předpisy vyžadovaný akční plán týkající se znečištění ovzduší, a potvrdil, že vnitrostátní soud může vyžadovat, aby orgán veřejné správy takovýto plán přijal. Tato věc proto upozorňuje na roli vnitrostátních soudů při nařizování přijetí opomenutých opatření.
164. Věc *Janecek* ⁽¹⁶⁶⁾, věc *Client Earth* ⁽¹⁶⁷⁾ i věc *Altrip* ⁽¹⁶⁸⁾ jdou dál a naznačují, že role vnitrostátního soudu se týká i kontroly obsahu rozhodnutí a aktů, aby bylo zajištěno, že splňují požadavky právních předpisů EU. Z toho dále vyplývá, že účinné prostředky nápravy proto musí zahrnovat kroky pro řešení obsahových nedostatků, např. pokyn vyžadující, aby byl revidován již přijatý akční plán týkající se kvality ovzduší ⁽¹⁶⁹⁾.

4.5 Náprava protiprávní škody způsobené protiprávním rozhodnutím, aktem nebo opomenutím

Prostředky nápravy by měly zahrnovat opatření zaměřená na nápravu protiprávní škody způsobené protiprávním rozhodnutím, aktem nebo opomenutím. Tato opatření musí pokrývat náhradu za majetkovou újmu i nápravu protiprávního poškození životního prostředí.

165. V době, kdy je napadené rozhodnutí, akt nebo opomenutí napadeno právně, již mohla být škoda způsobena. Ve věci *Wells* Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že členský stát je povinen napravit jakoukoliv škodu způsobenou nedodržením právních předpisů EU v oblasti životního prostředí ⁽¹⁷⁰⁾. V této věci Soudní dvůr uvedl finanční náhradu pro stranu podávající žalobu týkající se životního prostředí. Jak je však patrné z následné judikatury, zejména z judikatury ve věci *Grüne Liga Sachsen* ⁽¹⁷¹⁾, možnost nápravy se týká také samotného životního prostředí – zejména pokud by soulad s požadavkem, který byl porušen, znamenal zabránění škodám na životním prostředí nebo jejich náhradu.

4.5.1 Náhrada za majetkovou újmu

Podle doktríny odpovědnosti státu může porušení požadavků právních předpisů EU v oblasti životního prostředí dotčené veřejnosti přiznat právo na náhradu za majetkovou újmu. Je věcí vnitrostátních soudů určit, zda jsou splněny tři podmínky pro odpovědnost právních předpisů EU, kterým právo na náhradu podléhá.

⁽¹⁶⁴⁾ Věc C-379/15 *Association France Nature Environnement*, bod 38.

⁽¹⁶⁵⁾ Věc C-237/07 *Janecek*, body 39 až 42.

⁽¹⁶⁶⁾ Věc C-237/07 *Janecek*, bod 46.

⁽¹⁶⁷⁾ Věc C-404/13 *Client Earth*, bod 58. V této věci, jejíž rámec zahrnoval závazné mezní hodnoty pro kvalitu ovzduší podle směrnice o kvalitě ovzduší (2008/50/ES), Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že „pokud členský stát nesplnil požadavky vyplývající z čl. 13 odst. 1 druhého pododstavce směrnice 2008/50 a přitom nepožádal o prodloužení lhůty za podmínek stanovených v článku 22 této směrnice, musí příslušný vnitrostátní soud, který věc případně projednává, přijmout vůči vnitrostátnímu orgánu jakékoliv nezbytné opatření, jako je soudní příkaz, aby tento orgán vypracoval plán vyžadovaný touto směrnicí za podmínek v ní stanovených.“

⁽¹⁶⁸⁾ Věc C-72/12 *Altrip*.

⁽¹⁶⁹⁾ Viz poznámka pod čarou 163.

⁽¹⁷⁰⁾ Věc C-201/02 *Wells*, bod 66.

⁽¹⁷¹⁾ Věc C-399/14 *Grüne Liga Sachsen*.

166. Ve věci *Leth*, která se týkala nároku na náhradu škody za údajné znehodnocení majetku v důsledku rozšíření letiště bez posouzení vlivu na životní prostředí, Soudní dvůr Evropské unie objasnil možnost obdržet za nesplnění požadavku právních předpisů EU v oblasti životního prostředí náhradu za majetkovou újmu. Soudní dvůr potvrdil, že předcházení majetkovým újmám je pokryto cílem ochrany sledovaným směrnicí o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a že je věcí vnitrostátního právního řádu každého členského státu poskytnout podrobné procesní podmínky pokrývající nároky na náhradu škody, a to při dodržování zásad rovnocennosti a efektivity ⁽¹⁷²⁾. Soudní dvůr připomněl ustálenou judikaturu stanovující doktrínu odpovědnosti státu, podle které mají poškozené osoby nárok na náhradu újmy, jsou-li splněny tři podmínky:

- cílem porušené právní normy Unie je přiznat práva jednotlivcům,
- porušení této normy je dostatečně závažné, a
- existuje přímá příčinná souvislost mezi tímto porušením povinnosti a újmou způsobenou jednotlivcům ⁽¹⁷³⁾.

Soudní dvůr zdůraznil, že je třeba zohlednit povahu porušené normy, a zpochybnil, že by neprovedení posouzení vlivů na životní prostředí samo o sobě představovalo důvod pro snížení hodnoty nemovitosti ⁽¹⁷⁴⁾. Soudní dvůr rovněž potvrdil, že otázka toho, zda byly či nebyly splněny podmínky pro náhradu újmy, je věcí vnitrostátního soudu.

167. Odůvodnění rozsudku ve věci *Leth* se použije na další porušení právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, a to v případech, kdy je cílem daných právních předpisů ochrana práv jednotlivců nebo přiznání práv jednotlivcům, včetně práv na přístup k právní ochraně.

4.5.2 Řešení protiprávního poškození životního prostředí

168. Ve věci *Grüne Liga Sachsen* byly Soudnímu dvoru Evropské unie předloženy otázky týkající se výkladu směrnice o stanovištích (92/43/EHS), a to v situaci, kdy byl v lokalitě chráněné podle dané směrnice již vybudován most, aniž by byly nejprve přijaty nezbytné záruky. Soudní dvůr Evropské unie skutečně vyžadoval, aby byla situace řešena zpětně, a to způsobem, který co nejvíce odpovídá způsobu, jakým by se postupovalo u ještě neprovedeného projektu. Obdobně bylo třeba splnit podobné podmínky. Bylo tedy třeba odpovídajícím způsobem posoudit dopad mostu, a jako možné řešení z hlediska předcházení škodám byla zvažována dokonce i možnost odstranění mostu ⁽¹⁷⁵⁾. Z rozsudku lze dále odvodit, že za jakékoliv protiprávní poškození chráněné lokality, které již bylo způsobeno, je třeba poskytnout náhradu ⁽¹⁷⁶⁾.

169. Jakékoliv poškození životního prostředí musí být řešeno účinným způsobem, který je v souladu s cíli dotčených právních předpisů EU v oblasti životního prostředí ⁽¹⁷⁷⁾.

4.6 Předběžná opatření

Vnitrostátní soud zabývající se sporem, který se řídí právními předpisy EU v oblasti životního prostředí, musí být schopen nařídit předběžná opatření.

170. Předběžná opatření – v čl. 9 odst. 4 Aarhuské úmluvy označována jako „právně přikázané úlevy“ – soudu umožňují nařídit, aby napadené rozhodnutí nebo akt nebyly provedeny, nebo aby bylo před vynesením konečného rozsudku soudem přijato nějaké pozitivní opatření. Cílem je vyhnout se škodě plynoucí z rozhodnutí nebo aktu, které se nakonec mohou ukázat jako protiprávní.

171. Ve věci *Križan*, která se týkala povolení skládky, byl Soudní dvůr Evropské unie dotázán, zda ustanovení týkající se přístupu k právní ochraně uvedená v nynější směrnici o průmyslových emisích (2010/75/EU) povolují přechodná ustanovení (navzdory tomu, že je výslovně neuvádějí). Soudní dvůr uvedl, že „podání opravného prostředku stanoveného v článku 15a (tehdejší) směrnice 96/61/ES by přitom neumožnilo účinně předejít uvedeným znečištěním, kdyby bylo nemožné zabránit tomu, aby zařízení, pro které mohlo být vydáno povolení přiznané v rozporu s touto směrnicí, fungovalo i nadále, než bude vydáno konečné rozhodnutí o zákonnosti uvedeného povolení. Z toho vyplývá, že záruka

⁽¹⁷²⁾ Věc C-420/11 *Leth*, body 36 a 38.

⁽¹⁷³⁾ Věc C-420/11 *Leth*, bod 41.

⁽¹⁷⁴⁾ Věc C-420/11 *Leth*, bod 46.

⁽¹⁷⁵⁾ Věc C-399/14 *Grüne Liga Sachsen*, bod 75.

⁽¹⁷⁶⁾ Důvodem je to, že Soudní dvůr Evropské unie požadoval, aby byla budoucnost mostu zvažována v souvislosti s čl. 6 odst. 4 směrnice o stanovištích (92/43/EHS). Tento článek stanoví, že pokud je z důvodu absence alternativních řešení a převažujícího veřejného zájmu umožněno v projektu způsobujícím poškození pokračovat, musí být přijata kompenzační opatření.

⁽¹⁷⁷⁾ S ohledem na význam zohledňování požadavků výsledku při řešení případů nesouladu viz také věc C-104/15 *Komise v. Rumunsko*, bod 95. Věc se týkala článku 4 a čl. 13 odst. 2 směrnice o odpadech z těžebního průmyslu (2006/21/ES).

účinnosti práva na opravný prostředek stanoveného v uvedeném článku 15a vyžaduje, aby měli příslušníci dotčené veřejnosti právo požádat soud nebo příslušný nezávislý a nestranný orgán, aby vydal předběžná opatření, která mohou těmto znečištěním zabránit, případně taktéž prostřednictvím dočasného odkladu vykonatelnosti zpochybněného povolení“⁽¹⁷⁸⁾.

172. Ve věci *Križan* Soudní dvůr rovněž připomněl, že možnost předběžných opatření je obecným požadavkem právního řádu EU. Při neexistenci unijních pravidel a v souladu se zásadou procesní autonomie je stanovení podrobných podmínek pro vydání předběžných opatření věcí členských států.
173. V oblastech spadajících do jeho působnosti definoval kritéria pro rozhodnutí týkající se návrhu na předběžné opatření samotný Soudní dvůr Evropské unie. Nařízení, která Soudní dvůr Evropské unie vydal, včetně nařízení v oblasti právních předpisů EU v oblasti životního prostředí, odkazují na nutnost předložit mu *fumus boni juris*, naléhavost záležitosti a rovnováhu zájmů⁽¹⁷⁹⁾.

5. NÁKLADY

5.1 Úvod

Členské státy musí zajistit, že postupy soudního přezkumu pro napadení rozhodnutí, aktů a opomenutí, které souvisí s právními předpisy EU v oblasti životního prostředí, nejsou nepřiměřeně nákladné.

174. Náklady na postup soudního přezkumu představují možný hlavní odrazující faktor v otázce, zda se ve věci obrátit na soud. To platí zejména pro případy týkající se životního prostředí, které jsou často zahajovány za účelem ochrany obecných veřejných zájmů a bez perspektivy finančního zisku. Po zvážení možných přínosů soudního řízení a rizika nepřiměřených nákladů řízení může dotčená veřejnost upustit od soudního přezkumu i v dobře odůvodněných případech.
175. Za účelem řešení možných odrazujících účinků nákladů Aarhuská úmluva v čl. 9 odst. 4 stanoví, že postupy soudního přezkumu spadající pod čl. 9 odst. 1, 2 a 3 „by neměly“ vyžadovat vysoké náklady. Jelikož se jedná o pomocný požadavek ustanovení čl. 9 odst. 1, 2 a 3 Aarhuské úmluvy, má ustanovení čl. 9 odst. 4 týkající se nákladů význam i pro různé druhy právních napadení souvisejících s právními předpisy EU v oblasti životního prostředí, které tato ustanovení pokrývají⁽¹⁸⁰⁾.
176. Některé směrnice EU obsahují výslovné požadavky týkající se nákladů, které vycházejí z formulace čl. 9 odst. 4⁽¹⁸¹⁾. Existuje judikatura Soudního dvora Evropské unie vykládající ustanovení týkající se nákladů stanovená ve směrnici o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a ve směrnici o průmyslových emisích (2010/75/EU)⁽¹⁸²⁾, která v obou případech vycházejí z ustanovení týkajícího se nákladů čl. 9 odst. 4 Aarhuské úmluvy.
177. Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Edwards a Pallikaropoulos* dále rozhodl, že požadavek přiměřených nákladů „v oblasti životního prostředí vyplývá z respektování práva na účinný prostředek nápravy, zakotveného v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie, jakož i ze zásady efektivity, podle které procesní podmínky žalob určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z práva Unie, nesmějí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných právním řádem Unie“⁽¹⁸³⁾. Režim nákladů proto musí mít podobu, která zaručí účinný výkon práv přiznaných Evropskou unií.
178. Soudní dvůr Evropské unie v této souvislosti vypracoval kritéria, jejichž cílem je zabránit tomu, aby byly náklady na soudní řízení nepřiměřeně nákladné.

⁽¹⁷⁸⁾ Věc C-416/10 *Križan*, bod 109.

⁽¹⁷⁹⁾ Viz například věc *Komise v. Malta*, C-76/08 R., bod 21, uvádí, že: „Je ustálenou judikaturou, že soudce příslušný pro rozhodování o předběžných opatřeních může nařídit předběžné opatření pouze tehdy, je-li prokázáno, že toto nařízení je odůvodněné, *fumus boni juris*, z hlediska skutkových i právních důvodů, a že je naléhavé, jelikož aby se předešlo vážnému a nenapravitelnému poškození zájmů žalobce, musí být toto nařízení učiněno a musí být účinné před tím, než je rozhodnuto v hlavním řízení. Soudce příslušný pro rozhodování v této žalobě musí případně rovněž zvážit příslušné zájmy (viz mj. nařízení ve věci C-404/04 P-R *Technische Glaswerke Ilmenau v. Komise* [2005] Recueil, s. I-3539, bod 10, a citovaná věc)“. Bod 22 uvádí, že „Takto uložené podmínky jsou kumulativní a pokud jedna z nich není splněna, musí být návrh na předběžném opatření zamítnut (viz mj. *Technische Glaswerke Ilmenau v. Komise*, bod 11, a citovaná věc)“.

⁽¹⁸⁰⁾ Viz také věc C-268/06 *Impact*, bod 51.

⁽¹⁸¹⁾ Ustanovení čl. 11 odst. 4 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU), čl. 25 odst. 4 směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU) a článek 23 směrnice Seveso III (2012/18/EU).

⁽¹⁸²⁾ Věc C-427/07 *Komise v. Irsko*, věc C-260/11 *Edwards a Pallikaropoulos* a věc C-530/11 *Komise v. Spojené království*.

⁽¹⁸³⁾ Věc C-260/11 *Edwards a Pallikaropoulos*, bod 33.

5.2 Kritéria pro posouzení toho, zda jsou náklady neúměrně vysoké

Požadavek, že postupy soudního přezkumu nesmí být nepřiměřeně nákladné, podléhá výkladu na úrovni EU. Týká se veškerých nákladů souvisejících s účastí v řízení, včetně finančních záruk, které musí poskytnout žalující strana, a uplatní se na všechna stádia soudního řízení. Žalující strany mají nárok na rozumnou předvídatelnost, pokud jde o to, jakým nákladům budou vystaveny. Pokud je vnitrostátní soud oprávněn určit, jaké náklady by měla neúspěšná žalující strana zaplatit, může zohlednit subjektivní úvahy týkající se žalující strany a současně zajistit, aby náklady nebyly objektivně nepřiměřené.

a) Vnitrostátní soudy a ustanovení týkající se nákladů

179. Ustanovení čl. 3 odst. 8 Aarhuské úmluvy stanoví, že nesmí být dotčeny pravomoci soudů jednotlivých států požadovat přiměřené náklady v soudních řízeních. Judikatura Soudního dvora Evropské unie rovněž potvrzuje, že ustanovení týkající se nákladů vnitrostátním soudům nezakazuje, aby vydaly usnesení o nákladech řízení ⁽¹⁸⁴⁾.
180. Podle čl. 9 odst. 4 Aarhuské úmluvy však náklady nesmí být neúměrně vysoké. V této souvislosti Soudní dvůr Evropské unie potvrdil, že výklad pojmu „nepřiměřené“ náklady nemůže spadat pouze do působnosti vnitrostátního práva a že v zájmu jednotného použití unijního práva a zásady rovnosti musí být vykládán autonomním a jednotným způsobem v celé Evropské unii ⁽¹⁸⁵⁾.
181. Soudní dvůr Evropské unie konstatoval, že požadavek uvedený ve směrnici o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a ve směrnici o průmyslových emisích (2010/75/EU), podle které nesmí být náklady soudního řízení nepřiměřené, „znamená, že dotčeným osobám nesmí být bráněno zahájit soudní řízení spadající do působnosti těchto článků, ani pokračovat v účasti na takovém řízení z důvodu finanční zátěže, která by z toho mohla vyplývat.“ ⁽¹⁸⁶⁾
182. Soudní dvůr Evropské unie se zabýval tím, jak je podmínka týkající se nákladů zakotvena ve vnitrostátních právních předpisech. Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že provedení ⁽¹⁸⁷⁾ by mělo žalobci zaručit rozumnou předvídatelnost, pokud jde o druh a výši nákladů soudního řízení, jež zahajuje ⁽¹⁸⁸⁾.
183. Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že podmínka týkající se nákladů musí být vykládána v souvislosti s veškerými náklady, které vyvstaly z účasti v soudním řízení ⁽¹⁸⁹⁾. Je proto třeba zohlednit veškeré náklady, které dotčená strana nese, jako např. náklady na právní zastoupení, soudní poplatky a náklady týkající se důkazů a odměn odborníků.
184. Soudní dvůr Evropské unie v rámci předběžných opatření dále objasnil, že ustanovení týkající se nákladů se vztahuje i na finanční náklady vyplývající z opatření, jimiž vnitrostátní soud může v rámci sporů, které vyplývají ze směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a ze směrnice o průmyslových emisích (2010/75/EU), podmínit vydání předběžných opatření ⁽¹⁹⁰⁾. Soudní dvůr se konkrétně zabýval náklady souvisejícími s finančními zárukami (jako např. dluhopisy nebo „protizávazky“ u škod), o jejichž poskytnutí je žalující strana požádána, aby tak kompenzovala zpoždění projektu, která vznikla v důsledku neúspěšného právního sporu. Na straně jedné Soudní dvůr uvedl, že požadavek týkající se neexistence nepřiměřených nákladů nemůže být vykládán v tom smyslu, že a priori brání uplatnění finanční záruky, je-li tato stanovena vnitrostátním právem ⁽¹⁹¹⁾. Na straně druhé Soudní dvůr naznačil, že „soud, který rozhoduje o této otázce, musí zajistit, aby finanční riziko, které z toho pro žalobce vyplývá, bylo při posuzování neexistence nepřiměřených nákladů řízení tímto soudem rovněž zahrnuto do různých nákladů vzniklých v důsledku řízení“ ⁽¹⁹²⁾.
185. Další kritérium se týká soudních instancí, na které se ustanovení týkající se nákladů použije. Soudní dvůr Evropské unie objasnil, že se použije ve všech fázích řízení, tj. nejen ve fázi řízení v prvním stupni, ale také ve fázi odvolacího řízení nebo řízení o dalším opravném prostředku ⁽¹⁹³⁾.

⁽¹⁸⁴⁾ Věc C-427/07 *Komise v. Irsko*, bod 92.

⁽¹⁸⁵⁾ Věc C-260/11 *Edwards a Pallikaropoulos*, body 29 až 30.

⁽¹⁸⁶⁾ Věc C-260/11 *Edwards a Pallikaropoulos*, bod 35.

⁽¹⁸⁷⁾ Judikatura se vztahuje k ustanovení, které se týká nákladů, jak se nachází ve směrnici o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) a ve směrnici o průmyslových emisích (2010/75/EU), které podléhají povinnosti provedení použitelné na směrnice.

⁽¹⁸⁸⁾ Věc C-530/11 *Komise v. Spojené království*, bod 58.

⁽¹⁸⁹⁾ Věc C-427/07 *Komise v. Irsko*, bod 92.

⁽¹⁹⁰⁾ Věc C-530/11 *Komise v. Spojené království*, bod 66. Obdobně má toto význam také pro směrnici Seveso III (2012/18/EU).

⁽¹⁹¹⁾ Věc C-530/11 *Komise v. Spojené království*, bod 67.

⁽¹⁹²⁾ Věc C-530/11 *Komise v. Spojené království*, bod 68.

⁽¹⁹³⁾ Věc C-260/11 *Edwards a Pallikaropoulos*, body 45 a 48.

b) Uplatnění zásady, podle níž nese náklady ten, kdo prohrál, a další přístupy k ukládání nákladů při rozhodování o nákladech

186. Soudní dvůr Evropské unie se zabýval otázkou, jak by vnitrostátní soudy měly při ukládání nákladů v souvislosti s neúspěšnými stranami podávajícími žalobu týkající se životního prostředí uplatnit zásadu, podle níž nese náklad ten, kdo prohrál. Podle této zásady může vnitrostátní soud straně, která věc prohrála, nařídit, aby nesla celé břemeno nákladů na řízení, včetně nákladů opačné strany. Judikatura stanoví, že v rozhodnutí vnitrostátního soudu týkajícího se nákladů mají význam subjektivní i objektivní úvahy. Judikatura rovněž odmítá stanovisko, že to, že žalující strana zahájí právní spor, znamená, že řízení pro ni nemohlo být nepřiměřeně nákladné ⁽¹⁹⁴⁾.
187. Subjektivní prvky zahrnují:
- finanční situaci dotčené osoby,
 - rozumné vyhlídky žadatele na úspěch,
 - závažnost zájmů dotčených ve sporu pro žadatele i pro ochranu životního prostředí,
 - složitost použitelného práva a řízení, a
 - případnou neuváženost návrhu v různých stádiích řízení ⁽¹⁹⁵⁾.
188. Nad rámec posouzení individuální situace žadatele (subjektivní přístup) a jednotlivého skutkového stavu věci by měl vnitrostátní soud rovněž uplatnit objektivní přístup, jehož cílem je zajistit, že náklady nejsou objektivně nepřiměřené. Soudní dvůr Evropské unie toto zdůraznil v souvislosti s osobami z řad veřejnosti a jejich sdruženími, které sehrávají aktivní roli při ochraně životního prostředí ⁽¹⁹⁶⁾. Náklady řízení proto nemohou přesáhnout finanční možnosti dotčené osoby a v každém případě se nesmí jevit ani jako objektivně nepřiměřené ⁽¹⁹⁷⁾.
189. Pokud se použije zásada, podle níž nese náklady ten, kdo prohrál, může být užitečný přístup k ukládání nákladů zahrnující omezení nákladů. To zajišťuje větší předvídatelnost – a také větší kontrolu – toho, jakým nákladům je subjekt vystaven. Tento přístup zahrnuje mechanismus (ochranná usnesení o nákladech řízení), kterým se na počátku řízení stanoví strop určující, jaké náklady bude muset žadatel uhradit, pokud prohraje – a reciproční omezení nákladů, které určuje, jakou náhradu nákladů může žadatel získat, pokud vyhraje. V rámci jednosměrného omezení nákladů jsou náklady, které žadatel ponese v případě, že věc prohraje, omezeny na určitou výši, čímž se zvyšuje předvídatelnost finančního rizika. V rámci recipročního omezení nákladů je však odpovědnost orgánu veřejné správy zaplatit úspěšnému žadateli rovněž omezena a jakékoliv překročení tohoto stropu bude muset uhradit žadatel.
190. Soudní dvůr Evropské unie posuzoval systém omezení nákladů ve věci *Komise v. Spojené království* a konstatoval, že možnost soudu, jemuž byla věc předložena, vydat ochranné usnesení o nákladech řízení zajišťuje vyšší předvídatelnost nákladů řízení a přispívá ke splnění požadavku týkajícího se nepřiměřených nákladů ⁽¹⁹⁸⁾. Soudní dvůr však usoudil, že několik konkrétních rysů systému členských států pro omezení nákladů – jako např. neexistence povinnosti poskytnout ochranu v případě, že jsou náklady řízení objektivně nepřiměřené, a vyloučení ochrany v případě, že se věc týkala pouze konkrétního zájmu žadatele – způsobilo, že tento systém nepředstavuje metodu, která by mohla splnit požadavek, že náklady nesmí být nepřiměřené.
191. Odůvodnění, které Soudní dvůr Evropské unie použil na konkrétní systém omezení nákladů ve věci *Komise v. Spojené království* má obdobně význam i pro další přístupy týkající se ukládání nákladů. Pokud má tedy vnitrostátní soud prostor pro volné uvážení, zda každé straně, včetně úspěšného žadatele, uložit, že musí uhradit své vlastní náklady (zprostředkované ukládání nákladů), musí zohlednit kritérium Soudního dvora Evropské unie, že náklady řízení nesmí být objektivně nepřiměřené. Lze argumentovat, že stanovení toho, že strana podávající žalobu týkající se životního prostředí musí uhradit vlastní náklady dokonce i tehdy, pokud věc vyhraje, je nepřiměřené a není v souladu s požadavky čl. 9 odst. 4 Aarhuské úmluvy, že postupy musí být čestné a spravedlivé.
192. „Jednosměrné přesouvání nákladů“ je přístup týkající se ukládání nákladů, v rámci kterého může úspěšná strana podávající žalobu týkající se životního prostředí získat zpět své vlastní náklady (stejně jako v případě zásady, podle

⁽¹⁹⁴⁾ Věc C-260/11 *Edwards a Pallikaropoulos*, bod 43.

⁽¹⁹⁵⁾ Věc C-260/11 *Edwards a Pallikaropoulos*, bod 42.

⁽¹⁹⁶⁾ Věc C-260/11 *Edwards a Pallikaropoulos*, bod 40.

⁽¹⁹⁷⁾ Věc C-530/11 *Komise v. Spojené království*, bod 47.

⁽¹⁹⁸⁾ Věc C-530/11 *Komise v. Spojené království*, bod 54.

níž nese náklady ten, kdo prohrál), ale neúspěšná strana je částečně nebo zcela ušetřena povinností uhradit náklady druhé strany. Přesouvání nákladů se může týkat státu, který uhradí část nákladů neúspěšného žadatele – například pokud se má za to, že soudní řízení se týkalo silného veřejného zájmu. Jednosměrné přesouvání nákladů tedy může představovat prvky, které řeší možné nedostatky jiných přístupů týkajících se ukládání nákladů (z hlediska potřeby, aby náklady nebyly objektivně nepřiměřené, a z hlediska potřeby, aby byly postupy čestné a spravedlivé).

193. Některé režimy přesouvání nákladů jsou podmíněny, aby se omezilo jejich využívání, přičemž vnitrostátní soud pověřený uložením nákladů musí uplatnit kritéria, jak např. význam věci, dopad na životní prostředí, vážnost porušení zákona nebo jednání stran. Příliš široká posuzovací pravomoc však může ohrozit předvídatelnost nákladů, což je aspekt, který judikatura Soudního dvora Evropské unie označuje jako významný, zejména pokud soudní řízení zahrnují vysoké výdaje na advokáta. Může také vést k tomu, že režim nesplní celkové kritérium, že náklady nesmí být objektivně nepřiměřené ⁽¹⁹⁹⁾.

5.3 Právní pomoc

194. Ustanovení čl. 9 odst. 5 Aarhuské úmluvy stanoví, že smluvní strany zváží zavedení vhodných podpůrných mechanismů k odstranění nebo snížení finančních a jiných překážek v přístupu k právní ochraně. Toto ustanovení nevyžaduje, aby bylo zajištěno schéma právní pomoci, a sekundární právní předpisy EU v oblasti životního prostředí se o této otázce nezmiňují. Členské státy se tedy mohou rozhodnout, zda budou či nebudou mít schéma právní pomoci, které přispívá ke snížení rizika nákladů řízení v případech týkajících se životního prostředí. Existence režimu právní pomoci však sama o sobě nemusí ukazovat, že náklady nejsou nepřiměřené, pokud je přístup k právní ochraně spojen s průzkumem majetkových poměrů a je otevřen pouze jednotlivcům. Důvodem je to, že požadavek, že náklady nesmí být nepřiměřené, se vztahuje na jednotlivce se schopností uhradit náklady, stejně jako na sdružení.

195. Zároveň je nutno připomenout, že čl. 47 odst. 3 Listiny základních práv stanoví, že „*bezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti*“. Toto ustanovení členskými státními nechává svobodnou volbu prostředku, který použijí pro zaručení právní pomoci stranám v soudním sporu, aby tak zajistily, že požívají reálné právo na přístup k soudu. Členské státy tedy mohou svobodně zavádět svá schémata právní pomoci způsobem, který považují za vhodný. Příklady zahrnují přístup k právní radě před zahájením soudního řízení, právní pomoc a zastupování před soudem a výjimku z nákladů řízení nebo pomoci s nimi. Právo na právní pomoc není absolutní a může podléhat omezením, stejně jako právo na přístup k soudu. Členské státy tedy mohou svobodně stanovit podmínky týkající se poskytování právní pomoci, založené například na vyhlídkách žadatele v řízení uspět. Tyto podmínky však nesmí jednotlivce připravit o „praktický a účinný“ přístup k soudu, na který mají nárok ⁽²⁰⁰⁾.

6. LHŮTY, VČASNOST A ÚČINNOST POSTUPŮ

Členské státy jsou oprávněny požadovat, aby strany podávající žalobu týkající se životního prostředí požádaly o soudní přezkum v určitých lhůtách, které jsou rozumné. Podle čl. 9 odst. 4 Aarhuské úmluvy musí členské státy zajistit, že postupy soudního přezkumu jsou provedeny včas.

196. Pro přístup k právní ochraně v oblasti životního prostředí je relevantní řada časových úvah: požadavky, že strany podávající žalobu týkající se životního prostředí musí vznést napadení v určitých lhůtách, a požadavky, že postupy soudního přezkumu jsou provedeny včas.
197. Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Stadt Wiener Neustadt* potvrdil, že stanovení přiměřených lhůt pro podávání žalob v zájmu právní jistoty je s unijním právem slučitelné. Slouží to k ochraně jednotlivce i dotčeného správního orgánu ⁽²⁰¹⁾.
198. Včasnost soudních řízení je hlavní zárukou, že soudní přezkum bude účinný. Proto čl. 9 odst. 4 Aarhuské úmluvy stanoví, že postupy uvedené v čl. 9 odst. 1, 2 a 3 musí být včasné.
199. Včasné postupy slouží několika účelům. Umožňují, aby byla bez zbytečného odkladu poskytnuta právní jasnost a vyřešeny právní spory. Zdlouhavé postupy mají tendenci způsobovat vyšší náklady na soudní řízení, čímž zvyšují finanční zátěž stran právního sporu, a mohou rovněž způsobit prodlevy v projektech a dalších hospodářských činnostech, u kterých se nakonec prokáže, že jsou zákonné. Včasné postupy jsou tedy v zájmu nejen stran podávajících žalobu týkající se životního prostředí, ale v zájmu všech stran právního sporu, včetně hospodářských subjektů.

⁽¹⁹⁹⁾ Věc C-530/11 *Komise v. Spojené království*, bod 47.

⁽²⁰⁰⁾ Viz „Vysvětlení k Listině základních práv“, čl. 47 odst. 3.

⁽²⁰¹⁾ Věc C-348/15 *Stadt Wiener Neustadt*, bod 41.

200. Požadavek čl. 9 odst. 4 Úmluvy, že postupy musí být včasné, není dostatečně jasný a bezpodmínečný, aby mohl být přímo použitelný a aby nabyl účinnosti, je tedy třeba ho provést ve vnitrostátním právu.
201. Obecná povinnost zajistit přiměřenou délku řízení je rovněž zakotvena v čl. 47 odst. 2 Listiny základních práv, který odpovídá čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o lidských právech stanovujícího právo na spravedlivý proces.

7. PRAKTICKÉ INFORMACE

Veřejnosti musí být poskytnuty praktické informace o přístupu k soudním postupům přezkoumání.

202. Podle čl. 9 odst. 5 Aarhuské úmluvy smluvní strany „zajistí poskytování informací veřejnosti o přístupu k [...] soudním postupům přezkoumání.“ Povinnost informovat veřejnost o jejich právech na přístup k právní ochraně je rovněž zohledněna v některých sekundárních právních předpisech EU, které provádějí požadavky Aarhuské úmluvy ⁽²⁰²⁾. Povinnost informovat veřejnost se týká postupů podle čl. 9 odst. 1, 2 a 3 Úmluvy.
203. Soudní dvůr Evropské unie s odkazem na povinnost stanovenou v čl. 11 odst. 5 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU) ⁽²⁰³⁾ ve svém rozsudku ve věci *Komise v. Irsko* zdůraznil, že „povinnost poskytnout veřejnosti praktické informace o přístupu k postupům správního a soudního přezkoumání [...] musí být posouzena jako povinnost týkající se konkrétního výsledku, jehož dosažení musejí členské státy zajistit.“ ⁽²⁰⁴⁾ Soudní dvůr rovněž uvedl, že „pokud neexistují zvláštní právní a správní předpisy týkající se informací o právech takto přiznaných veřejnosti, nemohou být zpřístupněny pravidel týkajících se postupů správního a soudního přezkoumání pouze prostřednictvím zveřejnění nebo elektronickou cestou, jakož i přístup k soudním rozhodnutím považována za zpřístupnění zaručující dostatečně jasným a přesným způsobem, že dotčená veřejnost může být seznámena se svými právy na přístup k právní ochraně v oblasti životního prostředí“ ⁽²⁰⁵⁾.
204. Členské státy mají široký prostor pro uvážení toho, jak tento požadavek splní. Věc *Komise v. Irsko* však potvrzuje, že nestačí, aby členské státy spoléhaly pouze na zveřejnění vnitrostátních pravidel týkajících se přístupu k právní ochraně a na přístupnost relevantních rozhodnutí vnitrostátních soudů. Odkaz Soudního dvora Evropské unie na to, že je třeba zajistit, aby byla dotčená veřejnost seznámena se svými právy na přístup k právní ochraně dostatečně jasným a přesným způsobem, poukazuje na potřebu, aby členské státy zvážily zaprvé, kdo jsou adresáti těchto informací, zadruhé obsah informací a zatřetí způsob, jakým jsou tyto informace předkládány.
205. Pokud jde o příjemce, mělo by být zajištěno, že se informace mohou dostat k široké škále zástupců z řad veřejnosti. Poskytovat praktické informace pouze na webových stránkách může být nedostatečné vzhledem k tomu, že značná část obyvatel nemusí mít přístup k internetovým zdrojům. Ačkoliv internet je efektivní a účinný nástroj, měl by být doplněn jinými opatřeními.
206. Pokud jde o obsah, informace o postupu přezkoumání by měly zahrnovat všechny relevantní aspekty, aby se tak usnadnilo rozhodnutí osoby z řad veřejnosti, zda se ve věci obrátit na soud či nikoliv.
207. Informace by měly být úplné, přesné a aktuální ⁽²⁰⁶⁾ a měly by zdůrazňovat příslušné změny, ke kterým došlo v souvislosti s postupy přezkumu. Využívání zastaralých nebo zavádějících informací může mít závažné důsledky a měla by být zavedena opatření, aby se této situaci předešlo. Informace by měly pokrývat veškeré zdroje právních předpisů použité k určení podmínek pro přístup, a to včetně vnitrostátní judikatury, hraje-li důležitou roli.
208. Pokud jde o způsob předkládání informací, informace by měly být jasné a srozumitelné i pro osoby, které nejsou advokáty.
209. V této souvislosti je rovněž relevantní čl. 3 odst. 3 Aarhuské úmluvy, který stanoví, že strany „budou podporovat environmentální osvětu a vzdělávání veřejnosti, zejména o tom, jak získat přístup k informacím o životním prostředí, jak se účastnit na rozhodování a jak získávat přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí“.

⁽²⁰²⁾ Např. čl. 11 odst. 5 směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí (2011/92/EU).

⁽²⁰³⁾ Dříve čl. 10 odst. 6 směrnice 85/337/EHS.

⁽²⁰⁴⁾ Věc C-427/07 *Komise v. Irsko*, bod 97 (zdůraznění přidáno).

⁽²⁰⁵⁾ Věc C-427/07 *Komise v. Irsko*, bod 98.

⁽²⁰⁶⁾ Viz též dostupné informace o přístupu k právní ochraně prostřednictvím portálu e-justice, které musí členské státy pravidelně aktualizovat: https://e-justice.europa.eu/content_access_to_justice_in_environmental_matters-300-en.do

D. ZÁVĚR

210. Analýza ukazuje, že stávající požadavky *acquis* EU, zejména ty vycházející ze sekundárních právních předpisů EU v oblasti životního prostředí a z mezinárodních závazků, tak jak jsou vykládány Soudním dvorem Evropské unie, již poskytují soudržný rámec pro přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí. Stávající požadavky řeší všechny hlavní aspekty této problematiky a zajišťují, že osoby z řad veřejnosti včetně nevládních organizací zabývajících se životním prostředím jsou oprávněny obrátit se ve věci na vnitrostátní soudy a mít tyto věci správně posouzeny a že se jim může dostat účinných prostředků nápravy. Kromě toho následné rozsudky vynesené během uplynulého desetiletí ukazují význam, který Soudní dvůr Evropské unie přikládá přístupu k vnitrostátním soudům jakožto k prostředkům zajištění efektivity právních předpisů EU. Věci předložené vnitrostátním soudům nepředstavují pouze prostředek, jak na základě právních předpisů EU v oblasti životního prostředí napadat rozhodnutí, akty a opomenutí veřejných orgánů členského státu. Prostřednictvím předběžných otázek podle článku 267 SFEU rovněž umožňují, aby Soudní dvůr Evropské unie rozhodoval o výkladu a platnosti aktů EU.
211. Toto sdělení usnadňuje přístup k vnitrostátním soudům tím, že vysvětluje a vykládá stávající právní požadavky. Touto cestou přispívá ke zlepšení použití unijního práva. Cílem sdělení bylo pomoci členským státům, vnitrostátním soudům, osobám činným v právní praxi a veřejnosti a Komise bude se zájmem sledovat, jak tito zamýšlení příjemci toto sdělení využívají a jak se v celé EU vyvíjí přístup k právní ochraně v záležitostech životního prostředí.
212. Při výkladu unijního práva týkajícího se přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí, včetně plnění požadavků vycházejících z čl. 19 odst. 1 SEU týkajících se účinné soudní ochrany, bude nadále prvořadá role Soudního dvora Evropské unie. Stávající judikatura v této souvislosti dokládá plodné výsledky spolupráce Soudního dvora Evropské unie a vnitrostátních soudů v kontextu článku 267 SFEU. Lze očekávat, že tomu tak bude i nadále. Komise bude pečlivě sledovat a posuzovat příslušnou novou judikaturu Soudního dvora Evropské unie a v případě nutnosti zváží aktualizaci tohoto sdělení.
-

PŘÍLOHA I

Seznam příslušné judikatury Soudního dvora Evropské unie týkající se přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí:

- Rozsudek ze dne 30. května 1991, *Komise v. Německo* C-361/88, EU:C:1991:224
- Rozsudek ze dne 17. října 1991, *Komise v. Německo* C-58/89, EU:C:1991:391
- Rozsudek ze dne 24. října 1996, *Kraaijeveld* C-72/95, EU:C:1996:404
- Rozsudek ze dne 14. července 1998, *Safety Hi-Tech* C-284/95, EU:C:1998:352
- Rozsudek ze dne 29. dubna 1999, *Standley* C-293/97, EU:C:1999:215
- Rozsudek ze dne 7. prosince 2000, *Komise v. Francie* C-374/98, EU:C:2000:670
- Rozsudek ze dne 7. ledna 2004, *Wells* C-201/02, EU:C:2004:12
- Rozsudek ze dne 7. září 2004, *Waddenzee* C-127/02, EU:C:2004:482
- Rozsudek ze dne 13. března 2007, *Unibet* C-432/05, EU:C:2007:163
- Rozsudek ze dne 25. července 2008, *Janecek* C-237/07, EU:C:2008:447
- Rozsudek ze dne 15. dubna 2008, *Impact* C-268/06, EU:C:2008:223
- Rozsudek ze dne 3. července 2008, *Komise v. Irsko* C-215/06, EU:C:2008:380
- Rozsudek ze dne 16. července 2009, *Komise v. Irsko* C-427/07, EU:C:2009:457
- Rozsudek ze dne 30. dubna 2009, *Mellor* C-75/08, EU:C:2009:279
- Rozsudek ze dne 15. října 2009, *Djurgården* C-263/08, EU:C:2009:631
- Rozsudek ze dne 12. května 2011, *Bund für Umwelt und Naturschutz* C-115/09, EU:C:2011:289
- Rozsudek ze dne 18. října 2011, *Boxus* spojené věci C-128/09 až C-131/09, C-134/09 a C-135/09, EU:C:2011:667
- Rozsudek ze dne 8. března 2011, *LZ IC-240/09*, EU:C:2011:125
- Rozsudek ze dne 26. května 2011, *Stichting Natuur en Milieu* C-165/09 až C-167/09, EU:C:2011:348
- Rozsudek ze dne 16. února 2012, *Solvay* a další C-182/10, EU:C:2012:82
- Rozsudek ze dne 28. února 2012, *Inter-Environnement Wallonie* C-41/11, EU:C:2012:103
- Rozsudek ze dne 15. ledna 2013, *Križan* C-416/10, EU:C:2013:8
- Rozsudek ze dne 14. března 2013, *Leth* C-420/11, EU:C:2013:166
- Rozsudek ze dne 11. dubna 2013, *Edwards a Pallikaropoulos* C-260/11, EU:C:2013:221
- Rozsudek ze dne 3. října 2013, *Inuit* C-583/11P, EU:C:2013:625
- Rozsudek ze dne 7. listopadu 2013, *Altrip* C-72/12, EU:C:2013:712
- Rozsudek ze dne 19. prosince 2013, *Fish Legal a Shirley* C-279/12, EU:C:2013:853
- Rozsudek ze dne 13. února 2014, *Komise v. Spojené království* C-530/11, EU:C:2014:67
- Rozsudek ze dne 19. listopadu 2014, *Client Earth* C-404/13, EU:C:2014:2382
- Rozsudek ze dne 6. října 2015, *East Sussex* C-71/14, EU:C:2015:656
- Rozsudek ze dne 15. října 2015, *Komise v. Německo* C-137/14, EU:C:2015:683
- Rozsudek ze dne 14. ledna 2016, *Grüne Liga Sachsen* C-399/14, EU:C:2016:10
- Rozsudek ze dne 21. července 2016, *Komise v. Rumunsko* C-104/15, EU:C:2016:581
- Rozsudek ze dne 15. října 2015, *Gruber* C-570/13, EU:C:2015:683
- Rozsudek ze dne 28. června 2016, *Association France Nature Environnement* C-379/15 EU:C:2016:603
- Rozsudek ze dne 8. listopadu 2016, *LZ II* C-243/15, EU:C:2016:838
- Rozsudek ze dne 10. listopadu 2016, *Eco-Emballages* C-313/15 a C-530/15, EU:C:2016:859
- Rozsudek ze dne 17. listopadu 2016, *Stadt Wiener Neustadt* C-348/15, EU:C:2016:882
- Usnesení předsedy Soudního dvora ze dne 24. dubna 2008 ve věci *Komise v. Malta* C-76/08 R EU:C:2008:252
- Posudek 1/09, *Vytvoření jednotného systému řešení sporů týkajících se patentů*, EU:C:2011:123.

PŘÍLOHA II

Citované stávající nástroje EU

Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin („směrnice o stanovištích“) (Úř. věst. L 206, 22.7.1992, s. 7).

směrnice Rady 91/676/EHS ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů („směrnice o dusičnanech“) (Úř. věst. L 375, 31.12.1991, s. 1).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o balech a obalových odpadech („směrnice o obalových odpadech“) (Úř. věst. L 365, 31.12.1994, s. 10).

směrnice Rady 98/83/ES ze dne 3. listopadu 1998 o jakosti vody určené k lidské spotřebě („směrnice o pitné vodě“) (Úř. věst. L 330, 5.12.1998, s. 32). Tímto se nahrazuje směrnice 80/778/EHS;

nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2037/2000 ze dne 29. června 2000 o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu („nařízení o ozonové vrstvě“) (Úř. věst. L 244, 29.9.2000, s. 1). Tímto se nahrazuje nařízení (ES) č. 3093/94;

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky, („rámcová směrnice o vodě“) (Úř. věst. L 327, 22.12.2000, s. 1).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/42/ES ze dne 27. června 2001 o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí („směrnice o strategickém posuzování vlivů na životní prostředí“ nebo „směrnice SEA“) (Úř. věst. L 197, 21.7.2001, s. 30).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES ze dne 28. ledna 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS („směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí“) (Úř. věst. L 41, 14.2.2003, s. 26).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/35/ES ze dne 26. května 2003 o účasti veřejnosti na vypracovávání některých plánů a programů týkajících se životního prostředí a o změně směrnic Rady 85/337/EHS a 96/61/ES, pokud jde o účast veřejnosti a přístup k právní ochraně („směrnice o účasti veřejnosti“) (Úř. věst. L 156, 25.6.2003, s. 17).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí („směrnice o odpovědnosti za životní prostředí“) (Úř. věst. L 143, 30.4.2004, s. 56).

rozhodnutí Rady 2005/370/ES ze dne 17. února 2005 o uzavření Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí jménem Evropského společenství (Úř. věst. L 124, 17.5.2005, s. 1).

nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1367/2006 ze dne 6. září 2006 o použití ustanovení Aarhuské úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí na orgány a subjekty Společenství („nařízení o Aarhuské úmluvě“) (Úř. věst. L 264, 25.9.2006, s. 13).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/7/ES ze dne 15. února 2006 o řízení jakosti vod ke koupání a o zrušení směrnice 76/160/EHS („směrnice o vodách ke koupání“) (Úř. věst. L 64, 4.3.2006, s. 37).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/21/ES ze dne 15. března 2006 o nakládání s odpady z těžebního průmyslu a o změně směrnice 2004/35/ES („směrnice o odpadech z těžebního průmyslu“) (Úř. věst. L 102, 11.4.2006, s. 15).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES ze dne 14. března 2007 o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE) („směrnice INSPIRE“) (Úř. věst. L 108, 25.4.2007, s. 1).

vysvětlení k Listině základních práv (Úř. věst. C 303, 14.12.2007, s. 17).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/50/ES ze dne 21. května 2008 o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduším pro Evropu („směrnice o kvalitě ovzduší“) (Úř. věst. L 152, 11.6.2008, s. 1).

směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic („rámcová směrnice o odpadech“) (Úř. věst. L 312, 22.11.2008, s. 3).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků („směrnice o ochraně ptactva“) (Úř. věst. L 20, 26.1.2010, s. 7).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/75/ES ze dne 24. listopadu 2010 o průmyslových emisích (integrované prevenci a omezování znečištění) („směrnice o průmyslových emisích“) (Úř. věst. L 334, 17.12.2010, s. 17).

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí („směrnice o posuzování vlivů na životní prostředí“) (Úř. věst. L 26, 28.1.2012, s. 1); tímto se nahrazuje směrnice 85/337/EHS;

směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/18/EU ze dne 4. července 2012 o kontrole nebezpečí závažných havárií s přítomností nebezpečných látek a o změně a následném zrušení směrnice Rady 96/82/ES, („Seveso III“ nebo „směrnice o nebezpečí závažných havárií“) (Úř. věst. L 197, 24.7.2012, s. 1).

doporučení Komise ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie (2013/396/EU) („doporučení Komise týkající se kolektivní právní ochrany“) (Úř. věst. L 201, 26.7.2013, s. 60).

směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2284 ze dne 14. prosince 2016 o snížení národních emisí některých látek znečišťujících ovzduší, o změně směrnice 2003/35/ES a o zrušení směrnice 2001/81/ES („směrnice o národních emisních stropích“ nebo „směrnice NEC“) (Úř. věst. L 344, 17.12.2016, s. 1).
